

Nr 133.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående statsbidrag till lantmäteriförrättningar; given Stockholms slott den 17 februari 1928.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

B. v. Stockenström.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 17 februari 1928.

Närvarande:

Statsministern EKMAN, ministern för utrikes ärendena LÖFGREN, statsråden RIBBING, MEURLING, GÄRDE, PETTERSSON, ROSÉN, HAMRIN, ALMKVIST, LYBERG, VON STOCKENSTRÖM.

Departementschefen, statsrådet von Stockenström anför följande:

I årets statsverksproposition, nionde huvudtiteln punkt 125, har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att, i avbidan på den proposition i ämnet som Kungl. Maj:t kunde komma att förelägga riksdagen, för budgetåret 1928—1929 beräkna dels till bidrag till jorddelningsförrättningar ett belopp av 125,000 kronor dels ock till bidrag till utflyttnings- väganläggnings- och odlingskostnader i sammanhang med skiften ett belopp av 300,000 kronor.

Bihang till riksdagens protokoll 1928. 1 saml. 110 häft. (Nr 133.)

Sedan utredningen i ärendet numera blivit avslutad, anhåller jag att få ånyo anmäla förevarande frågor.

Bidrag till lantmåteriförrättningar utgår för närvarande från tre å ordinarie stat under nionde huvudtiteln uppförda förslagsanslag, benämnda bidrag till jordavsöndringar och ägostyckningar, bidrag till skiften, hemmansklyvningar och rågångsförrättningar samt bidrag till utflyttnings- och väganläggningskostnader i sammanhang med skiften och hemmansklyvningar. I riksstaten för budgetåret 1927—1928 äro anslagen uppförda med respektive 40,000 kronor, 75,000 kronor och 200,000 kronor. Bestämmelser om villkoren för erhållande av bidrag från dessa anslag äro meddelade i kungörelsen den 8 juni 1923 (nr 238) med däri genom kungörelsen den 18 juni 1925 (nr 294) vidtagna ändringar. Härjämte har i kungörelsen den 22 december 1927 (nr 478) stadgats, att nyssnämnda båda författningar skola i tillämpliga delar gälla även beträffande avstyckning, verkställd enligt nya jorddelningslagen.

Beträffande innehållet av nämnda *nu gällande bestämmelser* må här anmärkas följande.

Statsbidrag utgår dels till förrättningskostnaderna vid vissa jorddelningsförrättningar och dels till kostnaderna för vissa åtgärder — utflyttningar och väganläggningar — som beslutats vid laga skifte eller hemmansklyvning.

Statsbidrag till *förrättningskostnaderna* må åtnjutas vid jordavsöndringar, ägostyckningar, avstyckningar, skiften, hemmansklyvningar och rågångsförrättningar. Bidrag utgår allenast till bestridande av kostnaden för det lantmätaren för förrättningen enligt gällande lantmåteritaxa tillkommande arvode, inberäknat lösen för karta och handlingar. Vid avsöndringar, ägostyckningar och avstyckningar må bidrag beviljas med belopp, motsvarande högst vad av *hela* denna kostnad belöper å området i fråga och vid andra förrättningar med belopp motsvarande högst *hälften* av vad på vederbörande område belöper av berörda kostnad. För bidrags beviljande äro stadgade vissa förutsättningar, till vilka jag nedan skall återkomma. Nu må allenast erinras, att bidrag endast utgår till enskild person, för vilken kostnaderna för förrättningen måste anses betungande i förhållande till hans ekonomiska ställning, och i visst fall till bolag eller förening för egnahemsbildning.

Statsbidrag till *utflyttnings- och väganläggningskostnader* utgå med belopp, motsvarande högst hälften av den kostnad, vartill utflyttnings- eller väganläggningsåtgärdens verkställande vid vederbörande förrättning uppskattats. Dylikt bidrag åtnjutes oberoende av sakägares ekonomiska ställning.

Såsom jag redan nämnt vid anmälan av ifrågavarande ärende i det vid statsverkspropositionen fogade statsrådsprotokollet, föreligger i ärendet en av lantmåteristyrelsen i skrivelse den 4 november 1927 gjord framställning, som utmynnar i hemställen, att Kungl. Maj:t måtte underställa riksdagens prövning förslag till nya bestämmelser angående villkor för erhållande av statsbidrag till lantmåteriförrättningar i huvudsaklig överensstämmelse med ett av lantmåteristyrelsen utarbetat förslag till kungörelse i ämnet samt att vid bifall därtill — med uteslutande av nu i riksstaten upptagna tre an-

slag för bidrag till lantmäteriförrättningar — för budgetåret 1928—1929 måtte i staten upptagas dels ett förslagsanslag å 190,000 kronor under benämningen »bidrag till jorddelningsförrättningar» dels ock ett förslagsanslag å 300,000 kronor under benämningen »bidrag till utflyttnings-, väganläggnings- och odlingskostnader i sammanhang med skiften».

Det av lantmäteristyrelsen utarbetade förslaget till kungörelse torde få såsom bilaga fogas vid detta protokoll. (Bilaga A).

Över lantmäteristyrelsens framställning hava infordrade utlåtanden avgivits av statskontoret den 3 december 1927 samt, i vissa avseenden, av byggnadsstyrelsen den 6 och av lantbruksstyrelsen den 29 i samma månad.

Innan jag närmare ingår på lantmäteristyrelsens förslag, torde böra lämnas en kortfattad redogörelse angående *tillkomsten av nu gällande statsbidragsbestämmelser* och vad som föranlett lantmäteristyrelsens framställning.

Vid 1920 års riksdag antogs ett av Kungl. Maj:t genom proposition nr 235 framlagt förslag beträffande bidrag till lantmäteriförrättningar.

Riksdagen anhöll emellertid samtidigt (skr. nr 321) om skyndsamt utredning, huruvida mindre bemedlade eller obemedlade sakägare lämpligen kunde beredas några ytterligare lättnader i de av lantmäteriförrättningar förorsakade kostnaderna. Med anledning därav avgav lantmäteristyrelsen i skrivelse den 24 december 1920 av Kungl. Maj:t anbefalld utredning i frågan, därvid lantmäteristyrelsen hemställde, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva viss utsträckning av statsbidragen till lantmäteriförrättningar, samt ifrågasatte vissa ändringar i de utfärdade bestämmelserna rörande villkoren för åtnjutande av statsbidrag.

I det vid statsverkspropositionen till 1922 års riksdag fogade statsrådsprotokollet, nionde huvudtiteln punkt 153, anförde dåvarande chefen för jordbruksdepartementet i detta ämne, att han med hänsyn till de utgifter för statsverket, som ett genomförande av lantmäteristyrelsens förslag skulle medföra, funne redan de statsfinansiella synpunkterna tala för frågans undanskjutande. Då därtill komme, att det för frågans lyckliga lösning syntes vara av viss vikt, att den komme under prövning och bedömande i sammanhang med den nya skifteslagstiftningen, men förslag beträffande denna lagstiftning icke väntades komma att framläggas till 1922 års riksdag, ansåge departementschefen sig icke böra föreslå Kungl. Maj:t att då göra framställning till riksdagen i ämnet.

I skrivelse nr 9 A 1922 anförde riksdagen, att riksdagen av vad departementschefen sålunda anfört funne, att det av riksdagen år 1920 upptagna spörsmållet, äsyftande bland annat frågan om statsbidrag till täckande av kostnader för ersättning till gode män vid vissa lantmäteriförrättningar, ingalunda därmed finge anses avfört, utan att detsamma endast av vissa skäl, som riksdagen ansåge sig böra godtaga, för det dåvarande undanskjutits.

Med anledning av sistnämnda riksdagsskrivelse anbefalldes Kungl. Maj:t lantmäteristyrelsen att, med iakttagande av vad i statsrådsprotokollet till 1922 års statsverksproposition i ämnet anförts, avgiva förnyat utlåtande angående bland annat frågan om ytterligare lättnader i lantmäterikostnaderna för obemedlade och mindre bemedlade.

Emellertid hade kolonisationskommittén i ett den 31 maj 1922 av kom-

mittén avgivet betänkande uttalat sig jämväl beträffande frågan om statsbidrag till lantmåteriförrättningar.

I skrivelse den 8 december 1922 avgav lantmåteristyrelsen det begärda utlåtandet, vari styrelsen tillika yttrade sig med anledning av kolonisationskommitténs betänkande i nyss nämnda del.

I den proposition, nr 174, till 1923 års riksdag, som låg till grund för ovannämnda kungörelse den 8 juni 1923 (nr 238), upptog dåvarande chefen för jordbruksdepartementet till behandling omförmälda av kolonisationskommittén och lantmåteristyrelsen framlagda förslag. Departementschefen framhöll därvid, att sagda förslag avsåge genomgripande förändringar i grunderna för utgående av statsbidrag vid lantmåteriförrättningar och att förslagens förverkligande skulle medföra en betydande kostnadsökning. De skäl, som föranlett, att förslag i ämnet ej framlagts till 1922 års riksdag, talade fortfarande för frågans undanskjutande. Departementschefen ville därför ej heller för det dåvarande förorda framläggande till riksdagen av förslag till frågans definitiva lösning. Dock hade framförts så starka skäl för förändring i vissa avseenden av grunderna för statsbidrags utgående, att departementschefen ansåge sig icke böra underlåta att framlägga förslag därom. Kungl. Maj:ts förslag i nämnda proposition innefattade — i enlighet med vad departementschefen sålunda anfört — ej några mera genomgripande ändringar i grunderna för statsbidrags utgående.

Kungl. Maj:ts förslag antogs av riksdagen med vissa mindre ändringar, varefter ovannämnda kungörelse den 8 juni 1923 utfärdades.

Den 18 juni 1926 utfärdades lag (nr 326) om delning av jord å landet. Genom kungörelse den 3 oktober 1927 (nr 367) förordnades, att samma lag skulle träda i kraft den 1 januari 1928.

I den nya jorddelningslagen motsvaras jordavsöndring och ägostyckning av ett enda delningsinstitut, avstyckning. Laga skifte enligt samma lag innefattar såväl laga skifte som hemmansklyvning enligt skiftesstadgan.

I skrivelse den 3 oktober 1927 hemställde lantmåteristyrelsen om meddelande av provisoriska föreskrifter i ändamål att göra bestämmelserna i 1923 års kungörelse om statsbidrag till däri angivna lantmåteriförrättningar tillämpliga å samtliga motsvarande förrättningar enligt nya jorddelningslagen. Styrelsen framhöll därvid, att gällande stadganden rörande bidrag till skiften, hemmansklyvningar och rågångsförrättningar samt till utflyttnings- och väganläggningskostnader i sammanhang med skiften och hemmansklyvningar utan vidare syntes vara tillämpliga på laga skiften och gränsbestämningar, verkställda enligt den nya lagen. (Jämför vidare lantmåteristyrelsens skrivelse den 28 september 1926, till viss del återgiven i det vid statsverkspropositionen till 1927 års riksdag fogade statsrådsprotokollet, nionde huvudtiteln punkt 134.) Med anledning av lantmåteristyrelsens skrivelse utfärdades ovannämnda kungörelse den 22 december 1927, i vilken stadgas, att bestämmelserna om bidrag till jordavsöndringar och ägostyckningar i tillämpliga delar även skola gälla beträffande avstyckning, verkställd enligt omförmälda lag.

I det förslag till nya bestämmelser angående villkoren för statsbidrag till lantmåteriförrättningar, som av lantmåteristyrelsen framlagts i dess nu ifrågavarande skrivelse av den 4 november 1927, har styrelsen upptagit de ändringar, som enligt styrelsens uppfattning på grund av vunnen erfarenhet och särskilt med hänsyn till den nya jorddelningslagens ikraftträdande

erfordrades i fråga om grunderna för statsbidrag till lantmåteriförrättningar.

Lantmåteristyrelsens förslag omfattar ett flertal frågor, vilka lämpligen torde böra upptagas till behandling var för sig eller sammanförda i vissa grupper. Jag ämnar därvid först behandla frågan angående statsbidrag till förrättningskostnader vid jorddelningsförrättningar samt därefter spørsmål om statsbidrag till kostnader för vissa åtgärder i samband med skifte. Slutligen upptages framställning till riksdagen om anslag för ifrågavarande ändamål.

Statsbidrag till förrättningskostnader vid jorddelningsförrättningar.

Vad angår de i lantmåteristyrelsens framställning berörda frågor, som angå bidrag till förrättningskostnaderna vid jorddelningsförrättningar, torde jag först få upptaga till behandling spørsmålet om, vilka förrättningar böra berättiga till dylikt bidrag.

Jorddelningsförrättningar, som böra berättiga till statsbidrag.

Därvid må till en början erinras om de olika slag av jorddelningsförrättningar, som kunna förekomma enligt den nya jorddelningslagen.

Den nya lagen särskiljer tre olika arter av förrättningar, nämligen laga skifte, avstyckning och andra lantmåteriförrättningar. Sistnämnda grupp omfattar följande förrättningar: 1:o) Bestämmande och utmärkande av rågång eller annan fastighetsgräns; 2:o) Ägoutbyte; 3:o) Utbrytning av servitut, bestående i rättighet till skogsfång och mulbete eller endera av dessa rättigheter; 4:o) Avsättande av mark till gemensamhetsskog; 5:o) Fastställande av vederlag för jord, som efter laga delning frångått ägolott; 6:o) Delning av fiske i vissa fall; 7:o) Avmätning av jord. De under 1:o) — 4:o) angivna åtgärder kunna ej blott verkställas såsom särskilda förrättningar utan även i sammanhang med skifte. Gränsbestämning och avsättande av mark till gemensamhetsskog kunna även företagas i samband med avstyckning, och ägoutbyte kan verkställas i sammanhang med gränsbestämning. Erinras må även att, då vid skifte vattenområde delas, därigenom jämväl fisket å vattenområdet varder fördelat, där ej annorlunda bestämmes.

De förrättningar enligt nya jorddelningslagen, som för närvarande berättiga till statsbidrag, äro, såsom förut berörts, *skiften*, *avstyckningar* och *gränsbestämningförrättningar*. Bidrag torde dock även kunna utgå till ägoutbyte, utbrytning av servitut och avsättande av gemensamhetsskog, därest sådan åtgärd verkställes i sammanhang med förrättning, som berättigar till statsbidrag.

Rörande vad tidigare i riksdagen eller eljest förekommit i frågan om vilka förrättningar, som böra berättiga till statsbidrag, må här anföras följande.

Enligt förslag av 1917 års lantmåterikommission, vilket låg till grund

för Kungl. Maj:ts ovannämnda proposition nr 235 till 1920 års riksdag, skulle bidrag utgå till bestridande av viss del av förrättningskostnaden för avsöndringar, ägostyckningar i vissa fall, skiften och hemmansklyvningar. Lantmäterikommissionens förslag i denna del biträdades av Kungl. Maj:t i nämnda proposition, som bifölls av riksdagen.

Kolonisationskommittén föreslog i sitt betänkande, att bidrag skulle kunna utgå även vid rågångsförrättningar och ägoutbyten.

Lantmäteristyrelsen, som redan i sin framställning av den 24 december 1920 föreslagit, att statsbidrag borde få ifrågakomma även vid rågångsförrättningar, uttalade i sin skrivelse den 8 december 1922, att alla förrättningar, som hade naturen av jorddelnings- och gränsbestämningsförrättningar, samt förrättningar angående enskilda vägar borde berättiga till statsbidrag.

I sitt anförande till statsrådsprotokollet vid avlåtandet till 1923 års riksdag av propositionen nr 174 anförde föredragande departementschefen, såsom ovan berörts, att han för det dåvarande ansåge sig böra framlägga förslag till förändring allenast i vissa avseenden av grunderna för statsbidrag. I propositionen föreslogs i anslutning därtill, att statsbidrag skulle utgå, förutom till jordavsöndringar, ägostyckningar, skiften och hemmansklyvningar, vartill bidrag redan tidigare utgått, även vid rågångsförrättning beträffande område, som utbrutits genom avsöndring.

Jordbruksutskottet yttrade i sitt utlåtande, som godkändes av riksdagen, att utskottet delade departementschefens mening, att de lantmäteriförrättningar, som borde berättiga till statsbidrag, icke borde för det dåvarande utsträckas att omfatta mer än jämväl rågångsförrättningar. Dock förklarade sig utskottet anse rätten till statsbidrag icke böra inskränkas till rågångsförrättning beträffande område, som utbrutits genom avsöndring, utan böra avse även andra rågångsförrättningar.

I enlighet med riksdagens beslut infördes genom 1923 års kungörelse föreskrifter om statsbidrag vid rågångsförrättningar.

I förevarande hänseende har *lantmäteristyrelsen* i sin skrivelse den 4 november 1927 anført följande:

Styrelsen hade i sin framställning år 1922 förordat, att bidrag borde utgå även vid ägoutbyte. Då ägoutbyte verkställdes i samband med laga skifte och hemmansklyvning kunde bidrag redan nu utanordnas. Enligt 20 kap. 2 § i nya jorddelningslagen ägde lantmätaren i samband med gränsbestämning likaledes verkställa ägoutbyte, och torde bidrag då böra utgå, eftersom ägoutbytet i detta fall blott vore en del av gränsbestämningen. Genom den nya jorddelningslagen hade ägoutbyte fått en ökad betydelse och möjligheten utsträckt i fråga om ägoutbytes verkställande. I vissa fall kunde ägoutbyte komma att ersätta laga skifte för sammanförande av spridda ägor. Alla skäl syntes därför tala för att statsbidrag finge utgå även till förrättningskostnaderna vid ägoutbyte.

Statskontoret har i sitt utlåtande yttrat, att vad lantmäteristyrelsen anført till stöd för bidragsrättens utsträckande till ägoutbyten i allmänhet knappast syntes utgöra tillräcklig motivering för den ifrågasatta ändringen.

På de av lantmäteristyrelsen anförda skäl vill jag förorda, att statsbidrag må utgå till förrättningskostnaderna även vid ägoutbyte.

Enligt min mening böra till lantmäteriförrättningar, som må berättiga till statsbidrag, ytterligare hänföras utbrytning av servitut, avsättande av mark till gemensamhetsskog samt delning av fiske, vare sig dessa åtgärder, vilka ofta äro av stor betydelse för den jordägande befolkningen, utföras i samband med skiften eller såsom självständiga förrättningar. De ökade kostnader för statsverket, som skulle komma att föranledas härav, torde ej bliva av någon nämnvärd betydelse i statsfinansiellt hänseende.

I sin ifrågavarande framställning har *lantmäteristyrelsen* föreslagit, att till förrättningskostnader, till vilkas bestridande statsbidrag må utgå, skulle hänföras, förutom lantmätarens arvode, jämväl kostnaderna för av förrättningsmännen anlitat sakkunnigt biträde och i vissa fall kostnaderna för gode män, samt att vid alla de olika slag av jorddelningsförrättningar, som berättiga till bidrag, sådant skulle utgå efter samma grunder och med högst *hela* beloppet av de förrättningskostnader, till vilkas bestridande bidrag må lämnas.

Förrättningskostnader, som böra bestridas genom statsbidrag vid jorddelningsförrättningar, samt bidragens storlek.

Vidkommande lantmäteristyrelsens förslag om statsbidrag till kostnaderna för sakkunnigt biträde må erinras, att jämlikt 2 kap. 2 § i nya jorddelningslagen biträde av sakkunnig person må vid skifte anlitas för avgörande av fråga, som kräver särskild fackkunskap. Detta stadgande är även tillämpligt i fråga om övriga jorddelningsförrättningar, som av mig föreslagits böra berättiga till statsbidrag. Ersättning till det sakkunniga biträdet bestämmas av förrättningsmännen.

Statsbidrag till kostnaderna för sakkunnigt biträde.

Statskontoret har i sitt utlåtande förklarat sig ej hava någon erinran att framställa mot lantmäteristyrelsens förevarande förslag.

Vad angår lantmäteristyrelsens förslag, att statsbidrag i visst fall skulle kunna utgå till kostnaderna för gode män, må något erinras om vad tidigare förekommit rörande bestridandet av nämnda kostnader, vilka utgöras av resekostnads- och traktamentsersättning enligt rese- och traktamentsklass II E i gällande resereglemente.

Statsbidrag till kostnader för gode män.

1917 års lantmäterikommission föreslog, att kostnaderna för ersättning till gode män vid lantmäteriförrättningar skulle överflyttas å staten samt utgå av anslaget till rese- och traktamentspenningar under nionde huvudtiteln.

I propositionen nr 235 till 1920 års riksdag biträdades dock ej lantmäterikommissionens förslag i denna del av Kungl. Maj:t.

I motion nr 390 i andra kammaren upptogs emellertid lantmäterikommissionens förslag och hemställdes, att riksdagen måtte besluta i överensstämmelse därmed.

Såsom förut nämnts fattade riksdagen beslut i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag men anhöll tillika om skyndsamt utredning, huruvida mindre bemidlade eller obemidlade sakägare kunde beredas några ytterligare lättnader i de av lantmäteriförrättningar förorsakade kostnader. Riksdagen anförde

därvid bland annat, att riksdagen hölle före, att skäl talade för, att staten borde i någon vidare mån, än som av Kungl. Maj:t föreslagits och av riksdagen biträts, bidra till nedbringande av särskilt de mindre bemedlade sakägarnas kostnader för lantmåteriförrättningar. Däremot vore riksdagen icke övertygad, att detta mål vunnes genom lämnande av statsbidrag till täckande av ersättningen till gode män vid sådana förrättningar på sätt i berörda motion föreslagits utan någon begränsning med hänsyn till fastighetsägarens verkliga behov.

I sin skrivelse den 24 december 1920 yttrade lantmåteristyrelsen, att statsbidrag borde vid lantmåteriförrättningar avse även ersättningen till gode männen oavkortat men att bidrag borde ifrågakomma endast till obemedlade eller mindre bemedlade.

Kolonisationskommittén ansåg däremot med hänsyn till de utvidgningar av rätten till statsbidrag, som i övrigt föreslagits, bidrag till kostnaderna för gode män mindre behöfligt. Det skulle även vara förenat med en synnerligen vidlyftig apparat att anordna sådan bidragsmöjlighet.

I sin ovannämnda skrivelse nr 9 A 1922 gjorde riksdagen, på sätt jämväl förut omförmälts (sid. 3), ett uttalande avseende önskvärldheten av vidare utredning av frågan om statsbidrag till täckande av ersättning till gode män.

Lantmåteristyrelsen, som i sitt utlåtande den 8 december 1922 i frågan om förhållandet mellan bidragsbeloppens storlek vid olika slag av lantmåteriförrättningar intog samma ståndpunkt som i nu förevarande framställning, anförde i samma utlåtande i huvudsak följande beträffande frågan om statsbidrag till täckande av ersättningen till gode män: Det förhölle sig givitvis så, att storleken av det statsbidrag, som lämnades, vore avgörande för frågan, huruvida den enskilde sakägaren finge den hjälp han kunde vara i behov av, oberoende av om bidraget bestämdes i anslutning till lantmätaren eller gode männen tillkommande ersättning. Genom antagande av det förslag, styrelsen framställt i fråga om statsbidrag till hela beloppet av lantmätarens arvode efter taxa, inberäknat lösen för karta och handlingar, komme en högst avsevärd statshjälp att lämnas. Frågan huruvida ytterligare bidrag av statsmedel kunde vara av behovet påkallat bleve beroende därpå, huruvida kostnaderna för gode männen kunde bliva särskilt höga. Undersökning, som för utredning härav verkställdes, gäve vid handen, att man vid valet av gode män i allmänhet sökt att tillse, att sådana måtte finnas inom socknarnas olika delar. Även om det oaktat ersättningen till gode männen vid smärre förrättningar kunde antagas vara en mycket väsentlig utgiftspost, torde det dock endast i undantagsfall och företrädesvis vid förrättning rörande ett avlägset beläget område inträffa, att samma kostnader väsentligt överstege den ersättning sakägaren hade att gälda till lantmätaren. Endast i dylika undantagsfall hölle styrelsen före, att staten borde träda emellan, och hade styrelsen trott, att såsom lämpligt villkor för statens mellankomst tills vidare kunde stadgas, att statsbidrag till kostnaderna för gode män skulle kunna utgå, då samma kostnader överstege dubbla beloppet av ersättningen till lantmätaren, beräknat på sätt styrelsen föreslagit. Genom att i sådant fall medgiva bidrag till godemanskostnaden skapades garanti för att det statsbidrag, som i övrigt lämnades, ej bleve ändamålslost genom den höga ersättning vederbörande hade att gälda till gode männen. Skulle erfarenheten framdeles visa, att den ovan angivna normen vore för snäv, vore det ju lätt att då vidtaga ändring. Under dåvarande förhållanden vore det givetvis angeläget att framgå med största försiktighet.

Lantmäteristyrelsen utginge ifrån, att statsbidrag även för nu ifrågavarande ändamål borde få tillgodonjutas endast av obemedlade och mindre bemedlade, och borde för åtnjutande av detta bidrag stadgas samma villkor och samma procedur, som av lantmäteristyrelsen föreslagits beträffande statsbidrag till ersättningen till lantmätaren. I fråga om beloppet av det statsbidrag, som för ifrågavarande ändamål borde utgå, kunde man välja emellan hela kostnaden, det belopp, som överstege ersättningen till lantmätaren, och det belopp, som överstege dubbla ersättningen till lantmätaren. Härvid hade styrelsen för närvarande stannat vid sistberörda alternativ. Det komme enligt lantmäteristyrelsens mening icke att möta några svårigheter att ordna denna bidragsverksamhet.

Det funnes emellertid en annan utväg att minska jordägarnas kostnader för gode mäns biträde och denna kunde vinnas genom ändring av lagbestämmelserna angående gode mäns anlåtande. Förslag till begränsning i fråga om gode mäns biträde vid jorddelningsförrättningar hade framställts i samband med pågående revision av skifteslagstiftningen.

I propositionen nr 174 till 1923 års riksdag gjordes ej någon framställning om statens deltagande i kostnaderna för gode män. Föredragande departementschefen anförde till statsrådsprotokollet, att de skäl, som 1922 åberopades för denna frågas uppskjutande till definitiv prövning och vilka skäl av riksdagen godtagits, fortfarande hade sitt fulla berättigande.

Jordbruksutskottet yttrade i sitt av riksdagen godkända utlåtande, att utskottet ansett sig böra godtaga de av departementschefen anförda skäl för ett undanskjutande av berörda fråga. De ytterligare fördelar i andra avseenden, som genom bifall till vad utskottet förordad skulle komma vederbörande sakägare till del, torde ock göra denna frågas lösning i viss mån mindre trängande.

I sin skrivelse den 4 november 1927 har *lantmäteristyrelsen* erinrat om chefens för jordbruksdepartementet ovan återgivna uttalande till statsrådsprotokollet vid 1923 års proposition samt yttrat, att frågan om statsbidrag till kostnaden för gode män sålunda fortfarande finge anses stå öppen och borde nu upptagas till slutlig prövning i samband med de ändringar, som betingades av den nya jorddelningslagen. Lantmäteristyrelsen har vidare anført följande:

Uti sin utredning år 1922 hade lantmäteristyrelsen framhållit, att det funnes en annan utväg att minska jordägarnas kostnader för gode mäns biträde än genom beviljande av statsbidrag. Denna andra utväg vore att genom lagbestämmelser begränsa de fall, då gode mäns biträde erfordrades vid lantmäteriförrättningar. Så hade även, dock i mindre mån än tidigare förslag innehållit, blivit fallet genom den nya jorddelningslagens bestämmelser i ämnet. Frågan om statsbidrag till kostnaderna för gode mäns biträde vid lantmäteriförrättningar torde härigenom få anses hava kommit i ett delvis annat läge. Härtill komme, att enligt 2 kap. 1 § fjärde stycket i nya jorddelningslagen delägare kunde påyrka, att gode män skulle närvara i större utsträckning än lagen eljest krävde. Det läge därför nära till hands att antaga att, om kostnaderna för gode mäns biträde skulle utgå av statsmedel, gode män skulle komma att tillkallas även i fall, då detta vore mindre påkallat. Skulle därjämte, på sätt riksdagen tidigare avsett, rätten till statsbidrag inskränkas att gälla endast obemedlade eller mindre bemedlade, skulle därigenom kunna bliva följden, att statsbidragsberättigad delägare bleve mera benägen att påyrka gode mäns tillkallande och därmed

komma att förorsaka andra delägare ökade kostnader för gode män, fastän detta icke varit nödvändigt utan kanske t. o. m. varit alldeles opåkallat. Med hänsyn till det anförda och då därjämte utanordnande av statsbidrag till gode mäns rese- och traktamentskostnader otvivelaktigt skulle medföra en vidlyftig apparat för räkningars utställande och granskning, funne lantmäteristyrelsen statsbidrag för dylikt ändamål såsom regel icke böra utgå. Bifölles den av styrelsen i övrigt föreslagna utökningen av bidragsmöjligheten för mindre bemedlade vid laga skiften och andra jämställda förrättningar, och därmed sakägare även vid dessa förrättningar kunde erhålla statsbidrag med belopp motsvarande hela kostnaden för lantmätarens och särskild tillkallad sakkunnigs arvode, syntes statsbidragsfrågan kunna anses i allmänhet tillfredsställande löst för dessa sakägares del.

Lantmäteristyrelsen hade emellertid i sina tidigare framställningar i ämnet framhållit att, då det gällde mindre förrättningar särskilt å avsidet belägna områden, godemanskostnaderna ibland kunde uppgå till betydligt högre belopp än kostnaderna för lantmätarens arvode vid förrättningen. I sådana speciella fall torde möjlighet böra hållas öppen för att mindre bemedlad sakägare skulle kunna erhålla statsbidrag även till dessa kostnader. Styrelsen ville därför ifrågasätta, att bestämmelser meddelades av sådant innehåll, att styrelsen i ömmande fall måtte på särskild framställning kunna utanordna statsbidrag till godemanskostnaderna, dock endast för den händelse dessa kostnader uppginge till mer än kostnaderna för lantmätarens arvode för förrättningen, inberäknat lösen för karta och handlingar. För att undvika gränsfall borde härvid bidraget såsom regel avse blott den del av kostnaden, som översköte beloppet av lantmätarens förrättningsarvode. Uti mera ömmande fall borde dock möjlighet finnas öppen för lantmäteristyrelsen att kunna utanordna statsbidrag till hela kostnaden.

Lantmäteristyrelsens förslag i denna del har icke föranlett annan erinran från *statskontorets* sida, än att statskontoret förklarar sig anse statsbidraget till kostnaden för gode män i varje fall böra utgå med högst det belopp, varmed densamma översköte beloppet av förrättningsmannens arvode.

Vidare har, såsom nämnts, lantmäteristyrelsen föreslagit, att statsbidrag vid de olika slag av lantmäteriförrättningar, som berättiga till statsbidrag, skulle utgå efter samma grunder och med högst hela beloppet av bidragsberättigade förrättningskostnader.

Angående vad tidigare förekommit i berörda hänseende må här erinras följande:

Lantmäterikommissionen föreslog i sitt till grund för Kungl. Maj:ts framställning till 1920 års riksdag liggande utlåtande, att statsbidrag vid jordavsöndringar och ägostyckningar skulle utgå med belopp motsvarande den lantmätare för förrättningen tillkommande ersättning enligt lantmäteritaxan. Beträffande skiften och hemmansklyvningar yttrade kommissionen, att understöd vid sådana förrättningar med hänsyn till önskan att begränsa statens utgifter icke torde i något fall böra uppgå till mera än hälften av nämnda belopp.

Lantmäterikommissionens förslag angående bidragsbeloppens storlek vid de olika slagen av lantmäteriförrättningar upptogs i Kungl. Maj:ts nyssnämnda framställning, som bifölles av riksdagen.

Förhållandet mellan statsbidragens storlek vid olika slag av jorddelningsförrättningar.

Kolonisationskommittén föreslog i sitt betänkande, att den beträffande avsöndring och ägostyckning stadgade bestämmelsen om bidragsbeloppets storlek borde gälla samtliga de förrättningar, vid vilka bidrag kunde utgå. Såsom förut berörts anslöt sig lantmäteristyrelsen till denna ståndpunkt i sin skrivelse den 8 december 1922.

Kolonisationskommitténs och lantmäteristyrelsens framställningar föranledde emellertid ej framläggande av förslag i propositionen nr 174 till 1923 års riksdag om ändring i denna del av grunderna för statsbidrags utgående.

I sin skrivelse den 4 november 1927 har *lantmäteristyrelsen*, efter att hava erinrat om skillnaden enligt gällande bestämmelser mellan statsbidragens storlek vid avstyckning och skifte, anfört i huvudsak följande:

Något annat skäl för dessa bestämmelser hade icke anförts, än att en begränsning av statens bidrag ur statsfinansiell synpunkt ansetts nödvändig. Lantmäteristyrelsen funne fortfarande den förefintliga uppdelningen av bidragsmöjligheterna icke vara sakligt riktig, när det, som här vore fallet, gällde bidrag till mindre bemedlade jordägare. Styrelsen ville vidare framhålla, att i allmänhet kostnaden för en avstyckning uppginge till så relativt litet belopp, att — i förhållande till övriga utgifter i samband med ett eget hems bildande — statsbidraget torde vid dessa förrättningar hava mindre betydelse, under det att vid skifte förrättningskostnaderna verkligen kunde vara betungande för en mindre bemedlad och alltså statsbidraget borde utgå med högsta möjliga belopp. Om blott villkoret att endast mindre bemedlad skulle äga åtnjuta statsbidrag verkligen uppehölls, torde möjligheten av hela förrättningskostnadens gäldande av statsmedel även vid skiften och därmed jämställda förrättningar vara icke blott försvarlig utan även i högsta grad önskvärd. Lantmäteristyrelsen ville sålunda föreslå, att vid samtliga förrättningar, vid vilka statsbidrag till förrättningskostnaderna ansåges böra utgå, dylikt bidrag skulle beräknas efter enahanda grunder och utgå med högst det belopp, vartill förrättningskostnaderna upptagits.

Statskontoret har beträffande denna fråga anfört följande:

Skillnaden mellan hittills utgående bidrag till å ena sidan jordavsöndringar och ägostyckningar samt å andra sidan skiften och hemmansklyvningar torde hava sin grund icke blott i statsfinansiella hänsyn utan även i en artskillnad mellan berörda två slag av förrättningar, och statskontoret ansåge, att åtskillnaden i fråga om statsbidrag till nämnda två slag av förrättningar alltjämt borde upprätthållas. Statskontoret kunde sålunda icke biträda lantmäteristyrelsens förslag i förevarande hänseende.

Vad först angår lantmäteristyrelsens förslag, att bland de förrättningskostnader, till vilka bidrag må utgå, även skulle inräknas kostnaden för av förrättningsmännen anlitat sakkunnigt biträde, så synes mig ej vara något att erinra häremot.

Vidkommande frågan om statsbidrag till kostnaderna för gode män torde denna fråga, såsom lantmäteristyrelsen framhållit, genom den nya jorddelningslagen delvis hava kommit i annat läge. De skäl, som förut anförts för statens deltagande i dessa kostnader, hava därigenom förlorat i styrka. Emellertid synes, på sätt lantmäteristyrelsen påvisat, fall kunna förekomma, då statens bistånd till bestridande av dessa kostnader kan vara av behovet påkallat. Jag får därför förordna, att statsbidrag till ifrågavarande kost-

*Departements-
chefen.*

nader må enligt lantmäteristyrelsens prövning utgå, där sådant anses påkallat av särskilda omständigheter och kostnaderna uppgå till högre belopp än kostnaderna för lantmätarens — vid avstyckning enligt 19 kap. 5 § i nya jorddelningslagen eventuellt mätningmannens — arvode för förrättningen, inberäknat lösen för karta och handlingar. Beträffande bidragets storlek ansluter jag mig till statskontorets ståndpunkt, att detsamma ej i något fall må utgå med högre belopp än som motsvarar berörda merkostnad.

Beträffande slutligen spørsmålet om statsbidragens storlek vid olika slag av jorddelningsförrättningar torde vid *avstyckningar* bidraget böra kunna uppgå till hela beloppet av såväl lantmätarens — vid avstyckning enligt 19 kap. 5 § i nya jorddelningslagen eventuellt mätningmannens — arvode, inberäknat lösen för karta och handlingar, som ersättningen till särskilt tillkallat sakkunnigt biträde. Därjämte bör i de fall, där bidrag även må utgå till kostnaderna för gode män, ersättning kunna medgivas till högst den del av sistnämnda kostnader, som enligt vad jag ovan förordat skulle få bestridas med statsbidrag.

I fråga om *övriga jorddelningsförrättningar*, som berättiga till statsbidrag, är jag såtillvida ense med lantmäteristyrelsen, att den skillnad ifråga om bidragsbeloppens storlek, som enligt gällande bestämmelser förefinnas mellan dessa förrättningar och avstyckningar, ej synes böra upprätthållas i samma utsträckning som för närvarande. Emellertid anser jag mig ej kunna förorda, att nämnda förrättningar i förevarande hänseende helt jämställas med avstyckningar. Statskontorets uttalande, att skillnaden i nämnda hänseende mellan å ena sidan jordavsöndringar och ägostyckningar — vilka förrättningar enligt nya jorddelningslagen motsvaras av avstyckningar — samt å andra sidan skiften och hemmansklyvningar — enligt nya jorddelningslagen skiften — skulle hava sin grund icke blott i statsfinansiella hänsyn utan även i en artskillnad mellan berörda två slag av förrättningar synes mig ej sakna berättigande. Bland annat lärer sålunda skifte i allmänhet ej i lika hög grad som avstyckning tagas i användning vid egnahemsbildningen; och till förrättningar med dylikt ändamål torde böra tagas särskild hänsyn. Från nu nämnda synpunkt är det givetvis än mindre befogat att uti ifrågavarande hänseende med avstyckning jämställa andra förrättningar än skiften. Vidare må framhållas, att ett utsträckande av statsbidraget vid skifte att omfatta största delen av skifteskostnaden kan tänkas föranleda därtill, att en mindre bemedlad jordägare i förvissning om att själv få föga kännning av kostnaderna skulle kunna] åvägabringa förrättning och därigenom åsamka övriga delägare avsevärda kostnader i sådana fall, där förrättningens företagande icke varit påkallat av något mera påtagligt behov. Visserligen har genom den nya jorddelningslagen sakägares rätt att påkalla skifte i vissa fall inskränkts, men bestämmelserna därutinnan torde ej alltid utgöra hinder för sakägare att åvägabringa ett praktiskt sett obehövt skifte. Med hänsyn till vad jag nu anfört samt jämväl till de

ökade kostnaderna för staten har jag stannat vid att föreslå, att statsbidraget till förrättningskostnaderna vid andra jorddelningsförrättningar än avstyckningar bestämmes till tre fjärdedelar av de belopp, som jag ovan förordat må utgå vid avstyckning.

Lantmäteristyrelsens ifrågavarande framställning avser även vissa ändringar i gällande villkor för statsbidrags utgående till förrättningskostnaderna vid jorddelningsförrättningar.

För att statsbidrag skall kunna utgå skola enligt nu gällande bestämmelser följande förutsättningar vara för handen beträffande *jordavsöndringar* och *ägostyckningar*:

Vederbörande skall genom upplåtelseavtal hava förvärvat område, vilket efter den 1 januari 1921 utbrutits genom jordavsöndring eller genom ägostyckning enligt 3 § i lagen den 27 juni 1896 om hemmansklyvning, ägostyckning och jordavsöndring, eller ock vara ägare av område, som efter den 1 juli 1923 utbrutits genom ägostyckning enligt 2 § i nämnda lag. Förrättningen skall hava avsett åstadkommande av småbruk eller eget hem. Sökanden skall vara enskild person eller bolag eller förening med syfte att befrämja bildande av småbruk eller egna hem. De sökanden åliggande kostnaderna för förrättningen skola anses för honom betungande i förhållande till hans ekonomiska ställning. Om sökanden utgöres av bolag eller förening, skall bidraget visas medföra nedsättning i kostnaderna för mindre bemedlad persons förvärv av utbrutet område under vad eljest skäligen kunnat ifrågakomma. Förrättningen får ej hava skett i uppenbart spekulations-syfte.

Vad sålunda stadgats gäller i tillämpliga delar jämväl beträffande *avstyckningar*.

Beträffande *skiften* och *hemmansklyvningar* har föreskrivits, att förrättningen skall hava avsett åstadkommande av bättre indelning av jorden för rationellt jordbruk, uppdelning i flera brukningsdelar, åstadkommande av småbruk eller beredande av ökade odlingsmöjligheter, ävensom att i sökandens ägolott skall ingå inrösningsjord till den omfattning, att jordbruk kan bedrivas därå. Sökanden skall vara enskild person eller utgöras av bolag eller förening med syfte att befrämja bildande av småbruk eller egna hem. De sökanden åliggande kostnaderna för förrättningen skola anses för honom betungande i förhållande till hans ekonomiska ställning. Utgöres sökanden av bolag eller förening, skall bidraget visas medföra nedsättning i kostnaden för mindre bemedlad persons förvärv av utbrutet område under vad eljest skäligen kunnat ifrågakomma. Om sökanden är enskild person, skall han vara boende inom den socken, där ägolotten är belägen, eller, för den händelse han är boende inom annan socken, bruka ägolotten tillsammans med fastighet i sistnämnda socken. Förrättningen får ej hava skett i uppenbart spekulations-syfte.

Beträffande *rågångsförrättningar* gäller, att sökanden skall vara enskild person. De sökanden åliggande kostnaderna för förrättningen måste anses för honom betungande i förhållande till hans ekonomiska ställning. Sökanden skall vara boende inom den socken, där området är beläget. För den händelse han är boende inom annan socken, skall han bruka området tillsammans med fastighet i sistnämnda socken. Sökanden får icke hava påkallat förrättningen utan att anledning därtill förelegat.

Villkoren för statsbidrag till jorddelningsförrättningar.

Särskilda bestämmelser äro meddelade angående bidrag till *skiften inom Jukkasjärvi och Karesuando socknar*.

För statsbidrags utgående förutsättes, att vederbörande förrättning verkställts av *lantmätare*.

Ansökning om bidrag, varom nu nämnts, skall, ställd till lantmäteristyrelsen, ingivas till vederbörande överlantmätare och vara åtföljd, jämte annat, av intyg av lantmätare, landsfiskal, kommunalnämndens ordförande, nämndeman, ledamot i ägodelningsrätt eller god man vid lantmäteriförrättningar till bestyrkande av att de för bidrags utgående stadgade förutsättningar föreligga. Lantmäteristyrelsen prövar om och till vilket belopp bidrag skall utgå. Bidragen utbetalas av styrelsen.

Enligt *lantmäteristyrelsens förslag* skulle statsbidrag kunna utgå allenast till enskild person och således ej, såsom enligt nuvarande bestämmelser, vid skifte och avstyckning även till bolag eller förening med syfta att befrämja bildandet av småbruk eller egna hem. Vidare skulle från statsbidrag uteslutas alla avstyckningar, som verkställts utan att överlåtelseavtal träffats. Beträffande ägoutbyte föreslås, att för erhållande av statsbidrag vid sådan förrättning skall gälla samma villkor som beträffande statsbidrag vid skifte.

Vad angår förstnämnda förslag må från tidigare behandling av ämnet anföras följande.

Enligt de av 1920 års riksdag antagna statsbidragsbestämmelserna kunde bidrag ej utgå till sökande, som utgjordes av bolag. Bidrag vid ägostyckning kunde beviljas allenast enskild person, som genom upplåtelseavtal förvärvat område, som utbrutits genom jordavsöndring eller enligt 3 § i ovan nämnda lag den 27 juni 1896. Berörda bestämmelser överensstämde härutinnan med förslag av 1917 års lantmäterikommission.

Kolonisationskommittén anförde i sitt betänkande, att det syntes önskvärt, att statsbidrag till ägostyckningar icke begränsades endast till fall, då upplåtelseavtal föreläge. Kunde det vitsordas, att förrättningen avsett skapande av småbruk eller eget hem och sålunda skett i kolonisationssyfte, borde statsbidrag få utgå även i fall, då upplåtelseavtal ej hunnit ske. Detta skulle givetvis vara ägnat att underlätta sådana ägostyckningar å norrländska bondehemman, som avsåge dessas uppdelande på flera brukningsdelar och som verkställdes på sådant sätt, att delarna finge förutsättningar att genom fortsatt uppodling av tillgänglig odlingsmark bliva nya självständiga jordbruk.

Lantmäteristyrelsen ansåg i sin skrivelse den 8 december 1922 tillräckliga skäl icke föreligga att från statsbidrag utesluta sådana ägostyckningsförrättningar, vid vilka upplåtelseavtal ej föreläge.

I propositionen nr 174 till 1923 års riksdag föreslogs emellertid ej ändring i 1920 års statsbidragsbestämmelser i fråga om ägostyckningar. Föredragande departementschefen anförde, att bibehållandet av förutsättningen om upplåtelseavtal vid ägostyckningar syntes vara av viss betydelse för säkerställande av, att statsbidrag icke utginge i andra fall än som vederborde. Enligt departementschefens mening föreläge fara, att eljest statsbidrag ofta skulle komma att utgå vid rena spekulationsföretag. Beträffande villkoret, att

sökanden ej finge utgöras av bolag, föreslogs av departementschefen viss omformulering.

Jordbruksutskottet yttrade i sitt av riksdagen godkända utlåtande, att utskottet på de av kolonisationskommittén anförda skäl ansåge villkoret om upplåtelseavtal vid ägostyckningar icke böra bibehållas i fråga om förrättningar, som kunde vitsordas hava avsett skapande av småbruk eller eget hem. De av departementschefen uttalade farhågorna syntes utskottet så mycket mindre grundade, som det stadgade villkoret att förrättningen icke skett i uppenbart spekulationssyfte borde utgöra ett verksamt korrektiv i sådant avseende liksom ock i viss mån bestämmelsen, att förrättningskostnaderna måste anses för sökanden betungande i förhållande till hans ekonomiska ställning. Beträffande villkoret att sökanden ej finge vara bolag anförde utskottet, att berörda villkor borde så avfattas, att därigenom icke uteslötes möjligheten för sammanslutningar av en eller annan art för egnahemsbildningens främjande att erhålla statsbidrag, givetvis under särskilt betryggande garantier för att bidraget komme därmed avsett syfte till godo.

I anslutning till vad riksdagen sålunda godkänt infördes i kungörelsen den 8 juni 1923 bestämmelsen, att statsbidrag vid ägostyckningar må utgå, förutom till den som efter upplåtelseavtal förvärvat utbrutet område, även till ägare av område, som efter den 1 juli 1923 utbrutits genom ägostyckning enligt 2 § i ovannämnda lag den 27 juni 1896. Därjämte erhöll det förut stadgade villkoret, att sökanden ej finge utgöras av bolag, den ändrade lydelse, som fortfarande gäller, och upptogs, att bidraget skulle visas medföra nedsättning i kostnaden för den enskildes förvärv av utbrutet område.

Lantmäteristyrelsen har i sin skrivelse den 4 november 1927 i förevarande avseende i huvudsak anført följande:

Det kunde med fog ifrågasättas på vad sätt det nu stadgade villkor för beviljande av statsbidrag till bolag eller förening med syfte att befrämja bildande av småbruk eller egna hem skulle kunna styrkas. Otivelaktigt vore nämligen, att förrättningskostnaderna vid exempelvis en styckning icke i nämnvärd grad kunde inverka på prissättningen vid försäljningen. Under den tid av över fyra år, 1923 års kungörelse varit i kraft, hade hittills icke en enda ansökning gjorts om statsbidrag av dylikt bolag eller sådan förening, varom här vore fråga. Detta torde just bero på, att bestämmelsen saknade praktiskt värde vid markexploateringen. Lantmäteristyrelsen ansåge därför, att bestämmelsen såsom mindre lämplig och ur behovsprincipen svår att kontrollera borde helt utgå. Såsom en följd av styrelsens ståndpunkt härutinnan ansåge styrelsen, att från statsbidrag även borde undantagas alla avstyckningar, som verkställdes utan att överlåtelseavtal träffats. Det nuvarande stadgandet angående statsbidrag till ägostyckning enligt 2 § i lagen om hemmansklyvning, ägostyckning och jordavsöndring infördes nämligen med hänsyn till bolag och förening för egnahemsbildning. I sådana fall, där styckning för enskilds räkning skedde, innan överlåtelseavtal träffats, torde föreligga ett visst spekulationssyfte; och för övrigt torde kontroll omöjliggöras, att bidraget komme mindre bemedlad till del. Styrelsen förbåsa ingalunda att, liksom hittills ofta skett vid avsöndringsförrättning, köpare och säljare väl kunde vara ense om köpet men däremot komma att vänta med avfattande av det skriftliga avtalet, till dess däri kunde angivas de vid styckningsförrättningen uppmätta gränsernas längder och andra bestämmningar; men liksom dessa fall tidigare erhållit statsbidrag vid avsönd-

ringsförrättningar, så borde givetvis till dem även utgå bidrag, om förutsättningarna i övrigt vore för handen, när områdets avskiljande skett genom avstyckning.

Statskontoret har i denna del yttrat, att statskontoret, med hänsyn till vad lantmäteristyrelsen anfört till stöd för sitt förslag om borttagande av rätten för bolag och förening att komma i åtnjutande av statsbidrag vid lantmäteriförrättning, ansett sig kunna biträda detsamma.

I detta samband vill jag upptaga framkommen fråga rörande lämpligheten av det *för beviljande av bidrag till skifte nu gällande villkor om förrättningens ändamål*.

Till en början må erinras om vad tidigare förekommit rörande nämnda villkor:

1917 års lantmäterikommission föreslog i sitt förenämnda utlåtande såsom första villkor för statsbidrags utgående vid skiften och hemmansklyvningar, att förrättningen avsett åstadkommande av bättre indelning av jorden för rationellt jordbruk, uppdelning i flera brukningsdelar, småbruk eller beredande av ökade odlingsmöjligheter.

I Kungl. Maj:ts förut nämnda, av riksdagen bifallna framställning till 1920 års riksdag uteslöts emellertid bland de sålunda föreslagna villkoren »åstadkommande av bättre indelning av jorden för rationellt jordbruk». Därvarande chefen för jordbruksdepartementet yttrade, att denna bestämmelse syntes vara ganska svävande och medföra en synnerligen vidsträckt tolkning.

Lantmäteristyrelsen anförde i skrivelsen den 24 december 1920 uti ifrågavarande hänseende följande:

Ett laga skifte avsåge i allmänhet icke uppdelning i flera brukningsdelar eller skapande av småbruk, utan dess uppgift ginge förträdesvis i motsatt riktning och bestode i sammanförande av spridda ägor till större komplex. Det enda i ovanberörda villkor, som kunde sägas vara tillämpligt på laga skiften, bleve därför beredande av ökade odlingsmöjligheter. Emellertid inträffade ofta särskilt i de delar av landet, där all odlingsbar mark redan vore tagen i anspråk, att ett laga skifte icke kunde sägas hava denna uppgift. Möjligheterna av erhållande av statsbidrag till laga skiften bleve till följd av detta villkor enligt lantmäteristyrelsens mening synnerligen små och framför allt ovissa. Meningen med ifrågavarande villkor hade varit att från statsbidrag i främsta rummet utesluta de laga skiften, som skedde å större, av flera hemmansnummer bestående komplex och som hade uteslutande till uppgift att möjliggöra ägostyckning för komplexets uppdelning uti lotter, lämpliga till försäljning. Oftast låge bakom ett sådant skifte ett spekulationssyfte. Emellertid vore ett dylikt skifte utestängt från statsbidrag genom villkoren att sådant icke utginge med mindre ägaren eller innehavaren vore boende i den socken, där ägolotten vore belägen, och icke heller till bolag eller därest förrättningen skett i uppenbart spekulationssyfte. Emellertid hade man nog avsett att genom ifrågavarande villkor även utesluta skifte, som helt och hållet eller till huvudsakligaste del omfattade skogsmark. Att förverkliga detta syfte torde emellertid kunna hava nog så ledsamma följder för en obemedlad eller mindre bemedlad delägare i ett skogskomplex och stode icke i överensstämmelse med de åtgärder staten på annat sätt vidtagit för att stödja dylika personer. Lantmäteristyrelsen inskränkte sig emellertid till att föreslå en ändrad lydelse, som så vitt möjligt motsvarade

vad som varit avsett. Och ansågs så bliva fallet, därest villkoret i fråga förändrades därhän, att bidrag icke utginge med mindre i sökandens ägolott inginge inrösningsjord till den omfattning, att jordbruk därå kunde bedrivas.

I sitt utlåtande den 8 december 1922 yttrade lantmäteristyrelsen, att styrelsen ansåge bestämmelserna om ändamålet med förrättningarna böra utgå. Detta funne styrelsen bliva en så gott som självfallen följd av styrelsens ståndpunkt i fråga om utökning av de slag av förrättningar, vid vilka statsbidrag skulle ifrågakomma.

I Kungl. Maj:ts genom propositionen nr 174 för 1923 års riksdag framlagda förslag om ändrade grunder för statsbidrags utgående vid lantmäteriförrättningar föreslogs den lydelse av ifrågavarande villkor, som nu gäller. Därvarande chefen för jordbruksdepartementet anförde att, enär skiften, som hade till syfte att genom sammanförande av ägor giva befintliga fastigheter en ändamålsenligare ägodelning, vore av synnerligen stort allmänt intresse, ifrågavarande villkor borde formuleras i överensstämmelse med lantmäterikommissionens förslag, därvid emellertid, i anslutning till vad lantmäteristyrelsen föreslagit i sin skrivelse den 24 december 1920, borde ytterligare bestämmas, att statsbidrag icke utginge med mindre i sökandens ägolott inginge inrösningsjord till den omfattning, att jordbruk kunde bedrivas därå.

Jordbruksutskottet förklarade sig i sitt av riksdagen godkända utlåtande ej hava något att erinra mot vad departementschefen sålunda ifrågasatt.

Vidkommande först förslaget att från möjlighet till statsbidrag utesluta bolag och förening för egnahemsbildning synes vad lantmäteristyrelsen anført visa, att stadgandet om rätt för dylik sammanslutning till statsbidrag kommit att sakna praktisk betydelse på grund av svårighet att styrka förefintligheten av den särskilda förutsättning, som föreskrives för bidrags beviljande. Med hänsyn härtill och den nuvarande föreskriftens svårtillämplighet synes mig bestämmelsen om rätt för bolag och förening till statsbidrag böra uteslutas.

*Departements
chefen*

Lantmäteristyrelsen har ansett, att såsom en följd av en dylik åtgärd borde från statsbidrag undantagas alla avstyckningar, som verkställts utan att överlåtelseavtal träffats. Berörda bestämmelse sammanhänger givetvis så tillvida med föreskriften om rätt till statsbidrag vid avstyckning utan föregående upplåtelseavtal, att sistnämnda föreskrift utgör en förutsättning för att statsbidrag över huvud skall kunna utgå till bolag eller förening för egnahemsbildning. Vad angår enskild person lär, på grund av de för bidrags beviljande stadgade villkor om sökandes ekonomiska ställning och förrättningens syfte, i praktiken knappast kunna inträffa, att bidrag komme att utgå för honom åliggande kostnader för avstyckning verkställd utan föregående upplåtelseavtal. Dylik avstyckning torde nämligen endast i undantagsfall verkställas av mindre bemedlad person, och dessa fall skulle säkerligen vara uteslutna från statsbidrag på grund av bestämmelsen, att förrättningen ej finge hava skett i uppenbart spekulationssyfte. Enligt vad jag under hand inhämtat har ej heller under tillämpningen av nu gällande statsbidragsbestämmelser förekommit något fall, då lantmäteristyrelsen beviljat bidrag till ägostyckning verkställd utan föregående upplåtelseavtal. Med hänsyn till vad jag

nu anfört finner jag skäl ej föreligga att bibehålla stadgandet om rätt till statsbidrag vid avstyckning verkställd utan föregående upplåtelseavtal.

Vad angår det för beviljande av bidrag vid skifte nu gällande villkor om förrättningens ändamål må erinras, att på grund av sagda villkor statsbidrag ej kan utgå till skifte, som huvudsakligen avsett att fördela skogsmark. Anledning synes mig emellertid knappast föreligga att från möjlighet till bidrag utesluta förrättning med sådant ändamål. Det kan exempelvis vara av stort värde för delägare i samfällad skogsmark att få denna skiftad sinsemellan, så att de erhålla tillgång till skog till sin fria disposition, och det kan i vissa fall även vara av vikt att åstadkomma en lämpligare indelning av förut delad skogsmark. För genomförande av en dylik föreskrift synes vara tillräckligt, att den nuvarande bestämmelsen, att inrösningsjord i viss omfattning skall ingå i sökandens ägolott uteslutes. Då enligt i nya jorddelningslagen använd terminologi jordbruk i vidsträckt bemärkelse även omfattar skogsbruk, synes obehövligt att ändra den såsom eventuellt villkor för statsbidrag nu förekommande föreskriften, att förrättningen skall avse åstadkommande av bättre indelning av jorden för rationellt »jordbruk».

Beträffande frågan om de villkor, som böra stadgas för beviljande av statsbidrag till *ägoutbyte*, synes lämpligt att, på sätt lantmäteristyrelsen föreslagit, samma villkor föreskrivas som beträffande statsbidrag till skifte.

I fråga om *utbrytning av servitut, avsättande av mark till gemensamhetsskog och delning av fiske* förordar jag, att för beviljande av bidrag till dessa förrättningar stadgas motsvarande förutsättningar, som nu gälla beträffande bidrag till rågångsförrättning.

Enligt lantmäteristyrelsens föreliggande förslag skulle statsbidrag — i likhet med vad förhållandet är enligt nu gällande bestämmelser — kunna utgå allenast vid jorddelningsförrättning, som är verkställd av lantmätare. På grund därav skulle statsbidrag ej kunna utgå vid avstyckning, som enligt 19 kap. 5 § i den nya jorddelningslagen verkställts av annan än lantmätare.

Skälet varför enligt nu gällande bestämmelser statsbidrag ej ansetts böra utgå till förrättning företagen av annan än lantmätare har, såsom lantmäteristyrelsen framhåller i sin skrivelse den 4 november 1927, varit, att man velat vinna säkerhet för att dels förrättningen blir utförd på ett ur teknisk synpunkt fullgott sätt dels ock arvodet för förrättningen kommer att beräknas efter en bestämd taxa, så att statsbidraget ej blir högre än vad sakägare nödvändigt måste erlægga för att få förrättningen verkställd.

Av de förrättningar, till vilka bidrag utgått enligt hittills gällande statsbidragsbestämmelse, har avsöndring kunnat företagas av annan än lantmätare. De förrättningar enligt den nya jorddelningslagen, som föreslagits böra berättiga till statsbidrag, kunna, med undantag för avstyckning inom område, som avses i 19 kap. 5 § nämnda lag, verkställas allenast av lant-

Statsbidrag till avstyckning, som verkställts av annan än lantmätare.

mätare. Jämlikt sistnämnda lagrum kan i stadsliknande samhälle avstyckning företagas även av annan person än lantmätare, såvitt han äger behörighet att innehava befattning som mätningsman i stad. Statsbidrag till avstyckning, verkställd av person med dylik behörighet, skulle alltså enligt lantmäteristyrelsens förslag ej kunna utgå.

Lantmäteristyrelsen har i sin skrivelse den 4 november 1927 förklarat sig anse det icke vara stridande mot den praxis, som tillämpats på andra områden, att vederbörande sakägare väl hade rätt att vända sig till vare sig statsavlönad tjänsteman eller annan behörig person för förrättningsutförande men att statsbidrag utginge allenast i förra fallet. För den händelse ändring skulle anses erforderlig i statsbidragsbestämmelserna i förevarande hänseende, så att av lantmätare och mätningsman i stad verkställda avstyckningar bleve likställda i fråga om möjligheten till statsbidrag, syntes detta enligt lantmäteristyrelsens mening kunna åstadkommas på två sätt. Lantmäteristyrelsen har härom anfört i huvudsak följande:

Det ena sättet skulle vara att låta statsbidrag utgå till avstyckning enligt nya jorddelningslagen, oberoende av vem som utfört förrättningen, blott förutsättningarna i övrigt föreläge för statsbidrags utgående. En sådan lösning måste emellertid förutsätta, att mätningsman i stad vid förrättningens utförande även skulle beräkna arvodet enligt lantmäteritaxan, där ej annan av Kungl. Maj:t fastställd taxa finnes. Vidare torde en sådan lösning aktualisera frågan om statsbidrag till andra likartade förrättningar, som både lantmätare och mätningsman ägde utföra, nämligen förrättningar enligt fastighetsbildningslagen, vid vilka statsbidrag till förrättningskostnaderna nu ej utginge. Styrelsen hade visserligen tidigare (år 1922) förordat en utsträckning av bidragsmöjligheten även till sistnämnda förrättningar, men med hänsyn till det anförda och då saken jämväl syntes äga visst samband med den ännu svävande frågan om tillsynen över mätningsväsendet inom rikets städer och stadsliknande samhällen, syntes skäl tala för att ej i detta sammanhang upptaga ifrågavarande alternativ.

Den andra utvägen till frågans lösning vore att, liksom nu vore fallet beträffande förrättningar enligt fastighetsbildningslagen, statsbidrag över huvud taget icke utginge vid sådana förrättningar, som kunde enligt lagen verkställas av både lantmätare och mätningsman i stad. Följde man denna senare linje skulle sålunda från statsbidrag undantagas förutom alla förrättningar inom stad eller samhälle, för vilket fastighetsregister skulle föras enligt de för stad meddelade bestämmelser, även alla förrättningar inom övriga samhällen, där byggnadsstadgan gäller, och inom område, för vilket stadsplan fastställts jämlikt 1 kap. 42 § i fastighetsbildningslagen, med undantag för skifte, ägoutbyte och fristående verkställd gränsbestämning enligt nya jorddelningslagen. För genomförandet av detta alternativ erfordrades en särbestämmelse i fråga om avstyckning av sådant innehåll, att statsbidrag ej utginge vid dylik förrättning inom samhälle eller område, som avsåges i 19 kap. 5 § andra stycket i nya jorddelningslagen.

Statskontoret har i sitt utlåtande ej yttrat sig i denna del av ärendet.

Byggnadsstyrelsen har hemställt, att sådan ändring måtte vidtagas i lantmäteristyrelsens förslag, att med lantmätare måtte i förevarande hänseende

fullt jämställas annan till ifrågavarande förrättningar behörig förrättningsman. Till stöd därför har byggnadsstyrelsen anfört i huvudsak följande:

Statsbidrag beträffande jorddelningsförrättningar liksom andra dylika bidrag från statens sida torde endast hava till syfte att underlätta åstadkommande av vissa erforderliga förrättningar åt mindre bemedlade jordägare. Ur denna synpunkt syntes det vara likgiltigt, om den ena eller andra behöriga förrättningsmannen utfört förrättningen, blott denna vore verkställd enligt gällande föreskrifter och icke betingade större kostnad än skäligt vore. Bundes statsbidraget vid villkoret om användandet av endast viss grupp av förrättningsmän, vore detta givetvis till förmån för dessa förrättningsmän men ingalunda för jordägaren, som, därest denne vände sig till förrättningsman ur annan grupp, komme att gå miste om möjligheten att erhålla statsbidrag. Om man fasthölle syftet med statsbidragen, borde rimligtvis icke förrättningarna monopoliseras för en viss grupp av de enligt lag behöriga förrättningsmännen.

Att för åtnjutande av statsbidrag uppställa såsom villkor, att arvode för förrättning ej finge sättas högre än enligt lantmäritaxan eller annan av Kungl. Maj:t fastställd taxa, torde utan svårighet böra kunna låta sig göra. I annat fall, då såväl lantmätare som annan person lagenligt vore behörig att verkställa viss förrättning och statsbidrag kunde utgå till denne senare, hade dylikt bidrag icke begränsats till enbart förrättning, som utförts av lantmätare. I detta hänseende ville byggnadsstyrelsen åberopa kungörelsen den 29 juni 1926, nr 358, angående villkor för erhållande av statsbidrag till förrättning enligt lagen den 29 juni 1926 om enskilda vägar.

Ett sammankopplande av frågan om statsbidrag till jorddelningsförrättningar enligt den nya lagen om jorddelning å landet med ett eventuellt utsträckande av bidragsmöjligheten även till förrättningar enligt fastighetsbildningslagen vore mindre lyckligt. Denna senare fråga sammanhängde med åtskilliga ännu olösta spörsmål inom stadsmätningstväsendet och kunde därför icke nu upptagas till slutligt avgörande.

*Departements-
chefen.*

På de av byggnadsstyrelsen anförda skäl anser jag, att statsbidrag bör utgå vid avstyckning inom område, som avses i 19 kap. 5 § i nya jorddelningslagen, vare sig förrättningen verkställts av lantmätare eller annan behörig person. Därest statsbidrag skulle utgå allenast vid dylik avstyckning företagen av lantmätare, komme begagnandet av jorddelningslagens medgivande att anlita även annan person såsom förrättningsman att för sakägarna ställa sig ekonomiskt ofördelaktigare än anlåtande av lantmätare, och detta skulle givetvis hava till följd, att berörda medgivande gjordes i viss mån illusoriskt. Då lagen föreskriver, att sådan avstyckning, utom av lantmätare, kan utföras allenast av den, som har behörighet såsom mättningsman i stad, utgår lagen från, att därigenom nödig garanti skapats för, att förrättningen, även då den företages av annan än lantmätare, blir utförd på ett riktigt och ändamålsenligt sätt. För att vinna säkerhet för att statsbidrag till arvode åt annan än lantmätare ej kommer att utgå med högre belopp än rimligt är, synes emellertid böra föreskrivas att, där av Kungl. Maj:t fastställd taxa ej må vara tillämplig beträffande beräkningen av förrättningsmannens arvode, bidraget ej må utgå med högre belopp än det,

vartill bidraget skulle hava uppgått, därest arvodet för förrättningen beräknats efter lantmäteritaxan.

Beträffande ovannämnda särskilda bestämmelser angående statsbidrag till laga skiften inom Jukkasjärvi och Karesuando socknar har lantmäteristyrelsen, ej föreslagit ändring. Ej heller jag ifrågasätter någon ändring i den särställning, som skiften inom nämnda socknar intaga ifråga om statsbidrags utgående. Jag torde dock här böra i korthet erinra om tillkomsten av nämnda bestämmelser och innehållet i desamma samt vad lantmäteristyrelsen rörande dem anfört i sin skrivelse den 4 november 1927.

Redan vid 1909 och 1910 års riksdagar fattades beslut om statsbidrag till skiften i ovannämnda två socknar. Skälen varför bidrag ansågs böra utgå voro huvudsakligen, att förrättningskostnaderna till följd av jordens i stort sett ringa värde och de stora vidderna blevo särskilt höga och att jordägarna i allmänhet hade en svag ekonomisk ställning och ringa tillgång på säljbar skog. Bidragets storlek beräknades efter vissa belopp per hektar av den i skiftet ingående arealen. Genom beslut av 1920 års riksdag bestämdes, att bidrag till skiften i berörda socknar skulle utgå från det då beslutade anslaget till skiften och hemmansklyvningar samt att därvid skulle tillämpas de för bidrag ur samma anslag gällande regler, i den mån dessa voro för delägarna fördelaktigare än förut gällande föreskrifter. I enlighet därmed infördes i den år 1920 utfärdade kungörelsen om statsbidrag till lantmäteriförrättningar särskilda bestämmelser angående bidrag till skiften i nämnda socknar, och det är dessa bestämmelser, som i huvudsak oförändrade sedermera upptagits i 1923 års kungörelse.

Enligt berörda bestämmelser må utan hinder av de villkor, som stadgats för beviljande av bidrag till skifte i allmänhet, sådant bidrag tilldelas inom nämnda socknar boende skiftesdelägare, som icke utgöres av bolag. Uppgår ej det enligt allmänna grunder för sökandens ägolott beräknade statsbidraget till den på ovan antytt sätt efter skifteslagets areal beräknade summan, må bidraget höjas till det belopp, som enligt sådan beräkning skulle erhållas.

I sin skrivelse den 4 november 1927 erinrar *lantmäteristyrelsen* att vid bifall till lantmäteristyrelsens förslag i fråga om allmänna grunder för statsbidrag vid skiften nämnda bestämmelser skulle komma att sakna betydelse, så vitt anginge mindre bemedlad eller obemedlad. Med hänsyn därtill att enligt ifrågavarande särbestämmelser bidrag utginge oberoende av skiftesdelägares ekonomiska ställning samt till de särskilda förhållandena inom ifrågavarande socknar, ansåge dock lantmäteristyrelsen särbestämmelserna böra bibehållas.

Lantmäteristyrelsen har vidare framlagt förslag till viss ändring av ordningen för sökande av statsbidrag. Detta förslag avser sättet för styrkande av vederbörande bidragssökandes behov samt införande av föreskrift om viss tid, inom vilken ansökning om statsbidrag skulle ingivas.

Vad beträffar ordningen för styrkande av bidragsbehovet, i vilket hänseende 1920 års statsbidragsbestämmelser överensstämde med nu gällande stadganden, må erinras, att lantmäteristyrelsen i sin skrivelse den 8 decem-

Skiften inom
Jukkasjärvi
och Karesu-
ando socknar.

Ändringar i
ordningen för
sökande av
statsbidrag.

ber 1922 föreslog, att berörda ordning skulle ändras till huvudsaklig överensstämmelse med vad som gällde beträffande ansökan om fri rättegång, samt att sålunda ett formulär skulle fastställas för uppgift i fråga om sökandens förmögenhetsvillkor och omfånget av honom åliggande försörjningsplikt.

I propositionen nr 174 till 1923 års riksdag föreslogs emellertid ej någon ändring i fråga om ordningen för prövning av bidragsbehovet. Föredragande departementschefen yttrade, att tillräckliga skäl syntes — åtminstone för det dåvarande — icke föreligga att vidtaga ändring i detta hänseende.

I sin skrivelse den 4 november 1927 har *lantmäteristyrelsen* uti ifrågasvarande hänseende anfört i huvudsak följande:

Förutsättningen för att bidrag skulle utgå till själva förrättningskostnaderna hade, såsom redan ovan angivits, varit den, att endast obemedlad eller mindre bemedlad skulle komma i åtnjutande av bidrag. Prövning av att så vore förhållandet hade i nuvarande kungörelse i huvudsak lagts på den, som utfärdade intyg om sökandens ekonomiska ställning. Den formulering, som i gällande kungörelse givits åt begreppet obemedlad eller mindre bemedlad eller »att de sökanden åliggande kostnaderna för förrättningen måste anses för honom betungande i förhållande till hans ekonomiska ställning», medgäve otvivelaktigt för den intygsgivande en mycket subjektiv prövning av behovet av statsbidrag, och den utanordnande myndigheten vore urständssatt att utöva kontroll över, att någorlunda likartade grunder följdes vid bedömande av bidragsbehovet. Fall hade också förekommit, där intyg lämnats om sökandens behov av understöd, men där vid närmare undersökning visat sig, att sökanden varit i sådan ekonomisk ställning, att bidrag icke borde utgå. I dessa speciella fall hade överlantmätarens eller förrättningsmannens personkänedom föranlett undersökningen, men med den omfattning, som bidragsansökningarna numera hade, måste endast i undantagsfall och mera av en slump en dylik sakprövning kunna åstadkommas. Med hänsyn därtill och icke minst till det förslag om utvidgning av bidragsmöjligheterna, som styrelsen föreslagit i fråga om skiften och därmed jämställda förrättningar, funne styrelsen det vara önskvärt, att bättre garantier erhöles för att bidrag endast komme att utgå i fall, då sökanden verkligen vore i behov därav. Vid övervägande av de olika sätt, som kunde stå till buds för prövning härav, hade styrelsen funnit sig böra föreslå att, i likhet med vad som föreskrivits i 2 § av kungörelsen den 29 juni 1926 (nr 358) angående villkor för erhållande av statsbidrag till förrättning enligt lagen den 29 juni 1926 om enskilda vägar, vid ansökning om statsbidrag till kostnaderna för lantmäteriförrättningar sökanden skulle lämna uppgift å sina förmögenhetsvillkor och storleken av den familj, han hade att underhålla. För att underlätta ansökningen och för att erhålla erforderliga uppgifter för prövningen borde lantmäteristyrelsen äga utfärda formulär för ändamålet. Beträffande ansökningar om statsbidrag till enskild vägdelning hade lantmäteristyrelsen utarbetat formulär till ansökningsblankett, som tillhandahöll hos statens reproduktionsanstalt. De däri upptagna uppgifterna, som sökanden hade att lämna beträffande sina ekonomiska förhållanden m. m., torde vara tillräckliga för en saklig prövning av sökandens behov av understöd och borde även lämnas vid ansökning om statsbidrag till kostnaderna vid lantmäteriförrättningar.

Då ifrågasvarande statsbidrag till förrättningskostnaderna avsåge att för

mindre bemedlad åstadkomma en lättnad i utgifterna vid förrättningstillfället, syntes det vara lämpligt med hänsyn till bidragets art, att en viss maximitid fastsloges, inom vilken ansökan om statsbidrag borde hava inkommit. Styrelsen ville härutinnan föreslå, att ansökan skulle hava inkommit inom två år efter det förrättning blivit fastställd. Om en sakägare icke inom en så pass rundlig tid gjort ansökan om utbekommande av statsbidrag, torde något större behov av understöd ej föreligga. Genom tidsbegränsningen vunnes även, att den intygsgivande lantmätaren kunde mer än eljest hava i minnet förhållandena vid förrättningen och därmed äga större möjlighet att avgiva yttrande över sökandens ekonomiska omständigheter.

Statskontoret anser lantmäteristyrelsens förslag i fråga om ordningen för styrkande av bidragsbehovet välbetänkt och tillstyrker dess genomförande. Statskontoret biträder jämväl förslaget om bestämmande av viss tid för inivande av ansökning om statsbidrag.

På sätt lantmäteristyrelsen påvisat torde det vara önskvärt att erhålla bättre garantier för att statsbidrag, i enlighet med därom stadgat villkor, utgår allenast till obemedlad eller mindre bemedlad. Den av lantmäteristyrelsen föreslagna ändringen i ordningen för styrkande av sökandes bidragsbehov synes giva större säkerhet i detta hänseende. Genom densamma skulle den prövande myndigheten erhålla bättre möjlighet att skaffa sig en på de faktiska förhållandena grundad uppfattning om bidragsbehovet. Erinras må, att den nu föreslagna ordningen är föreskriven vid ansökan om statsbidrag till förrättning enligt lagen om enskilda vägar.

*Departements-
chefen.*

På de av lantmäteristyrelsen anförda skäl synes även lämpligt, att viss tid fastställs, inom vilken ansökning om statsbidrag skall göras.

Statsbidrag till kostnader för vissa åtgärder i sammanhang med skiften.

Vad angår bidrag, som utgå till kostnaderna för vissa åtgärder i sammanhang med skiften, har lantmäteristyrelsen i sin skrivelse den 4 november 1927 föreslagit, att bidrag skulle utgå — förutom till utflyttnings- och väganläggningskostnader såsom nu sker — jämväl till odlingskostnader i sammanhang med skiften. Vidare har styrelsen föreslagit införande av föreskrift om viss tid för sökande av bidrag av ifrågavarande slag.

Innan jag närmare ingår på lantmäteristyrelsens framställning i denna del, torde böra i korthet erinras om innehållet i nu gällande föreskrifter angående bidrag till utflyttnings- och väganläggningskostnader samt om den nya jorddelningslagens bestämmelser beträffande ersättning för odlingskostnad.

Såsom förut berörts må bidrag till kostnaderna för utflyttning eller väganläggning i sammanhang med skifte eller hemmansklyvning utgå med belopp motsvarande högst hälften av den kostnad, vartill åtgärdens verkställande vid förrättningen blivit uppskattad av förrättningsmännen. Bidrag utgår ej med mindre utflyttningen eller väganläggningen beslutats vid förrättningen samt förrättningsmännen prövat utflyttningen vara erforderlig

för beredande av lämplig jorddelning eller väganläggningen föranledd av förrättningen och huvudsakligen påkallad för tillgodoseende av ändamål, som avses med densamma.

Bidrag till utflyttning uppbäres av utflyttande delägare, som äger tillgodonjuta viss del därav såsom särskild vedergällning för besväret med utflyttningen. Den övriga delen av bidraget tillgodokommer alla i utflyttningskostnaden deltagande delägare på det sätt, att avräkning därför sker å hela den utflyttningskostnad, som för den utflyttande blivit bestämd, vadan endast återstoden av samma kostnad fördelas till gäldande av delägarna. Bidrag till väganläggning uppbäres och kvitteras av den, som vid förrättningen därtill utsetts.

Den som önskar komma i åtnjutande av bidrag har att, sedan förrättningen blivit fastställd, eller, där fastställelse ej ifrågakommer, vunnit laga kraft, till överlantmätaren ingiva till lantmäteristyrelsen ställd ansökan. Redan innan förrättningen avslutats, kan dock delägare av lantmäteristyrelsen erhålla besked, huruvida uppskattningen av omförmälda kostnader kan komma att godkännas såsom grundval för bestämmande av beloppet av utgående statsbidrag. Vid ansökan om bidrag skall fogas intyg av lantmätaren i distriktet, att åtgärden verkställs, och där fråga är om bidrag till utflyttning, jämväl intyg till bestyrkande, att sökanden innehar den ägolott, för vilken bidrag begäres. Överstiga kostnaderna för utflyttning eller väganläggning icke 1,000 kronor, må intyg, som, enligt vad nyss nämnts, skall utfärdas av lantmätare, även kunna utfärdas av landsfiskal, kommunalnämndens ordförande, nämndeman, ledamot i ägodelningsrätt eller god man vid lantmåteriförrättningar.

Uppgår bidrag till 2,000 kronor eller därutöver, må en tredjedel av bidraget utbetalas i förskott, så snart vederbörande sakägare med intyg av lantmätaren eller någon annan av nyssnämnda personer styrker, att arbetet är påbörjat.

Lantmäteristyrelsen prövar om och med vilket belopp bidrag skall utgå samt utbetalar bidragen.

Enligt 11 kap. 1 § nya jorddelningslagen skall såsom inrösningsjord räknas, utom duglig åker och äng, odlingsbar mark av beskaffenhet, läge och omfång att med hänsyn till dessa och i övrigt föreligganden förhållanden dess odlande anses kunna ske med fördel. Vid gradering av inrösningsjord skall jämlikt 2 § i samma kapitel hänsyn icke tagas till, huruvida jorden är odlad eller ej, eller till andra tillfälliga omständigheter utan allenast till ägornas förhandenvarande naturliga beskaffenhet ur jordbrukssynpunkt och den behållna avkastning, som på grund härav med ändamålsenlig skötsel och, vad odlingsmarken angår, efter dess uppodling under vanliga förhållanden kan påräknas. Har delägare vid skiftet tilldelats äga, som i fråga om odling icke befinner sig i det skick, att den omedelbart kan giva en mot dess gradvärde svarande behållen avkastning, är han jämlikt 14 kap. 6 § i nämnda lag berättigad till ersättning för de kostnader (odlingskostnader), som måste nedläggas för ägans försättande i skick, som svarar mot dess gradvärde. Därvid skall envar delägare påföras kostnaden för istandsättande av ägor till den omfattning, att dessa ägor tillika med hans förutvarande innehav i fullständigt odlad jord fri från vanhävd motsvara hans andel enligt delningsgrunden i inrösningsjorden. Delägarna kunna dock sluta förening om andra grunder för odlingsersättningens bestämmande. Delägare är berättigad erhålla odlingsersättning oberoende av om odlingsmarken uppodlas eller ej.

Närmare föreskrifter om, bland annat, vad såsom inrösnings- och avrösningsjord bör räknas, ägors gradering och beräkning av odlingsersättning hava meddelats i kungörelsen den 25 november 1927 (nr 417).

Lantmäteristyrelsen har uti ifrågavarande hänseende anfört följande:

För att öka nyodlingen syntes det icke vara tillfyllest att endast bereda ökade möjligheter för odlingsmarkens åtkomst genom bidrag till utflyttning och väganläggning, utan borde ett direkt understöd till nyodlingsarbetet även komma till stånd. Det torde numera allmänt erkännas, att för beredande av ökade utkomstmöjligheter åt landets växande befolkning det vore av stor vikt, att jordbrukets utveckling befrämjades ej minst genom åtgärder för underlättande av såväl nybildning av jordbruk som även utveckling av äldre jordbruk. Otvivelaktigt skulle en utveckling i nu nämnda avseenden särskilt kunna åstadkommas i samband med verkställda skiftesförändringar. Genom den nya jorddelningslagen hade på ett helt annat sätt än hittills upptagande av odlingsmark blivit beroende av, huruvida odlingsmarken vore av den beskaffenhet med hänsyn till läge och omfång samt i övrigt föreliggande förhållanden, att dess odlande ansåges kunna ske med fördel. Såsom en följd härav och med hänsyn till sättet för graderingen av odlingsmarken i förhållande till dess avkastning i uppodlat tillstånd bleve givetvis också genomförandet av nyodlingen, vare sig det gällde odlingsmark duglig till åker eller till äng, av större betydelse för de vid skiftet utlagda lotternas ekonomi. Ett bidrag av statsmedel till odlingskostnaderna torde därför vara ej blott önskvärt ur allmän synpunkt för åstadkommande av nyodling utan även särskilt motiverat av den nya jorddelningslagens bestämmelser. Bidraget skulle säkerligen också medföra stora lättnader för att vid skifte åstadkomma en lämplig delning. Ett dylikt statsbidrag till odlingskostnaderna kunde vidare genom föreskrift, att bidraget erhöles först efter det att uppodlingen slutförts, verka stimulerande på odlingsens snara utförande. Bidrag till odlingskostnad borde tillgodokomma alla i skiftet deltagande efter samma grund, som deras skyldighet att deltaga i odlingskostnaden, men — sedan odlingen utförts — uppbäras av den, som vore skyldig verkställa uppodlingen. Beträffande det belopp, varmed statsbidrag högst skulle få utgå, syntes lämpligt, att detta jämställdes med nyodlingsbidrag och betesförbättringsbidrag enligt kungörelsen den 20 maj 1927 (nr 206) angående statsbidrag till nyodling och betesförbättring å ofullständiga jordbruk eller till högst hälften av den beräknade kostnaden, dock icke till mer än 250 kronor för hektar av den jord, som vore avsedd att odlas till åker, och med högst 125 kronor för hektar av den jord, som vore avsedd att odlas till äng. Däremot borde givetvis icke uppställas någon maximigräns för bidragens storlek vare sig med hänsyn till areal eller eljest. Jorddelningslagens bestämmelser och därtill utfärdade verkställighetsföreskrifter måste nämligen vara tillräckligt återhållande för att odlingsmark, som icke vore lämplig att odla, vare sig ur hushållnings- eller ur ren kostnadssynpunkt, skulle komma att upptagas. Härtill komme, att bidragets storlek givetvis i varje särskilt fall måste av lantmäteristyrelsen prövas, varvid styrelsen hade möjlighet att nedsätta eller helt utesluta sådana kostnader, som ansåges icke stå i överensstämmelse med lagens bestämmelser om odlingsmarks upptagande. I övrigt torde nuvarande bestämmelser angående statsbidrag till utflyttning kunna tillämpas på bidrag till odlingskostnader, utom beträffande förskott å sådant bidrag. Enligt styrelsens mening borde för undvikande av missbruk förskott icke utgå å statsbidrag till odlingskostnad. Delägare vore ju nämligen ifråga om odling icke på samma sätt

som vid utflyttning tvingad att verkställa åtgärden. För att emellertid i mesta möjliga mån uppmuntra till odlingens utförande ansåge styrelsen, att bidraget till odlingskostnad borde kunna utbetalas successivt allt efter som odlingen fortskred, åtminstone då det gällde bidrag av större omfattning. Såsom en lämplig begränsning ville styrelsen föreslå att, om bidrag uppginge till 500 kronor eller därutöver, detsamma skulle få uppbäras successivt allt efter odlingens fortskridande, dock icke i mindre poster än som motsvarade bidraget för uppodling av en hektar.

Även beträffande ansökningar om bidrag till utflyttning, väganläggning och odlingskostnad borde stadgas viss tid, inom vilken ansökan skulle hava inkommit. En tidsbegränsning härutinnan torde komma att påskynda berörda åtgärders vidtagande. Med hänsyn till arten av ifrågavarande arbeten torde tiden böra sättas till fem år beträffande ansökan om bidrag till utflyttning och väganläggning samt till tio år beträffande ansökan om bidrag till odlingskostnad, allt räknat från dagen för skiftets fastställande.

Till belysande av de av lantmäteristylelsen föreslagna bestämmelsernas verkan i praktiken må anföras följande inom lantmäteristylelsen utarbetade exempel rörande odlingsersättningar:

Förutsättning: Tre delägare A, B och C; innehavet delningsgrund.

A har innehaft 1 hektar odlingsmark med beräknade odlingskostnader av 500 kronor hektar samt 1 hektar odlingsmark med beräknade odlingskostnader av 600 kronor/hektar.

B har innehaft 1 hektar odlingsmark med beräknade odlingskostnader av 400 kronor/hektar samt 2 hektar odlingsmark med beräknade odlingskostnader av 700 kronor/hektar.

C har icke innehaft någon odlingsmark.

Vid skiftet har A fått 1 hektar à 700 kronor, B 1 hektar à 500 och 0.5 hektar à 600; C 1 hektar à 700, 1 hektar à 400 och 0.5 hektar à 600 kronor i odlingskostnader.

I. Om statsbidrag ej utgår:

Envar delägare skall därvid ersätta uppodling av innehavd odlingsmark och erhålla ersättning för odling av emottagen odlingsmark.

Sålunda påföres:

A för 1 hektar à 500 kronor	kronor	500: —	
» 1 » à 600 »	»	600: —	1,100: —
B » 1 » à 400 »	»	400: —	
» 2 » à 700 »	»	1,400: —	1,800: —
		Summa odlingskostnader kronor	2,900: —	

För vid skiftet mottagen odlingsmark erhålla:

A för 1 hektar à 700 kronor	kronor	700: —	700: —
B » 1 » à 500 »	»	500: —	
» 0.5 » à 600 »	»	300: —	800: —
C » 1 » à 700 »	»	700: —	
» 1 » à 400 »	»	400: —	
» 0.5 » à 600 »	»	300: —	1,400: —
		Summa kronor	2,900: —	

Sammandrag och avräkning:

	Skuld kronor	Fordran kronor	Skuld kronor	Fordran kronor
A	1,100: —	700: —	400: —	
B	1,800: —	800: —	1,000: —	
C	—	1,400: —	—	1,400: —
	Summa		1,400: —	1,400: —

II. Om statsbidrag utgår enligt föreslagna grunder:

Envar delägare erhåller ersättning för uppodling av emottagen odlingsmark, varvid hälften för arealhektar, dock högst 250 kronor, utgår av statsmedel, medan återstoden gäldas av skifteslaget.

Sålunda erhålla:

	Av statsmedel	Av skifteslaget	Av statsmedel	Av skifteslaget
A för 1 hektar à 700 kronor.....	250: —	450: —	250: —	450: —
B » 1 » à 500 »	250: —	250: —		
» 0.5 » à 600 »	125: —	175: —	375: —	425: —
C » 1 » à 700 »	250: —	450: —		
» 1 » à 400 »	200: —	200: —		
» 0.5 » à 600 »	125: —	175: —	575: —	825: —
	Summa		1,200: —	1,700: —

Statsbidragen utanordnas direkt till en var odlingskyldig i mån av verkställd odling (till A 250 kronor, till B 375 kronor och till C 575 kronor).

De odlingskostnader, 1,700 kronor, vilka ej utgå av statsmedel, påföras en var delägare i förhållande till den odlingskostnad, som skulle påförts honom, om ej statsbidrag utgått. Sålunda påföres A $\frac{1,100}{2,900} \cdot 1,700$ eller

644 kronor 83 öre samt B $\frac{1,800}{2,900} \cdot 1,700$ eller 1,055 kronor 17 öre.

I enlighet härmed erhålles följande avräkning mellan delägarna:

		Skuld	Fordran
A skall erhålla av skifteslaget.....	kronor	450: —	
» deltaga i odlingskostnaderna med »		644: 83	194: 83
B skall erhålla av skifteslaget		425: —	
» deltaga i odlingskostnaderna med »		1,055: 17	630: 17
C skall erhålla av skifteslaget		825: —	825: —
	Summa kronor	825: —	825: —

Att proportionen mellan de olika delägarnas »skuld» och »fordran» enligt detta alternativ ej blir fullt jämförbar med alternativ I har sin grund bland annat i den dubbla begränsningen av statsbidragets storlek. Därigenom att statsbidraget ej får överstiga 250 kronor för hektar, blir nämligen statens andel i odlingskostnaden för de olika ägoområdena ej densamma.

Statskontoret framhåller i sitt utlåtande, att lantmäteristyrelsens förslag om statsbidrag till odlingskostnad vore en ändring i nu gällande bestäm-

melser av till synes mycket genomgripande art. Statskontoret anser sig icke kunna tillstyrka, att statsverket — vid sidan av redan nu utgående understöd till odlingsföretag — skulle påtaga sig denna nya utgift, som helt visst komme att bliva ganska betungande. Lantmäteristyrelsens förslag om införande av föreskrift om viss tid för sökande av bidrag till utflyttnings- och väganläggningskostnader biträdes däremot av statskontoret.

Lantbruksstyrelsen anför i sitt utlåtande:

Enligt förslaget skulle statsbidraget till nyodling i samband med skifte i fråga om maximibelopp per hektar jämföras med statsbidrag till nyodling och betesförbättring å ofullständiga jordbruk enligt kungörelsen den 20 maj 1927 (nr 206). Överensstämmelsen mellan de båda bidragsformerna syntes emellertid bliva inskränkt till nyssnämnda detalj. Villkoren för det av lantmäteristyrelsen ifrågasatta bidraget komme nämligen att bliva för bidragstagaren avsevärt gynnsammare än de villkor, som gällde för motsvarande bidrag till ofullständiga jordbruk. Bland annat skulle i förstnämnda fallet bidraget utgå oberoende av fastighetens storlek, varförutom någon begränsning i fråga om bidragets totala storlek icke skulle komma i fråga. Enligt lantbruksstyrelsens mening kunde med hänsyn därtill, att den föreslagna nya understödsverksamheten vore avsedd att gagna enahanda ändamål som en redan befintlig sådan, lämpligheten av oförmälda skiljaktighet i bidragsvillkoren starkt ifrågasättas.

Ehuru lantbruksstyrelsen fullt delade lantmäteristyrelsens åsikt om vikten för landets självförsörjning av åtgärder för jordbrukets utveckling, hade lantbruksstyrelsen icke blivit av motiveringen till nu ifrågavarande del av lantmäteristyrelsens förslag övertygad om lämpligheten av den nu föreslagna understödsverksamheten överhuvudtaget. Lantbruksstyrelsen hölle nämligen före att, i den mån ytterligare åtgärder för nyodlingens befrämjande och därmed följande uppoffringar från statens sida kunde finnas påkallade och ur statsfinansiell synpunkt försvarade, dylika åtgärder borde, för tryggande av önskvärd kontinuitet i den fortsatta statliga understödsverksamheten på ifrågavarande område, ske genom anlåtande av eljest för denna verksamhet träffade anstalter och vid behov genom utökning av de bidrags- och låne-medel, som redan nu stode till förfogande för ändamålet.

*Departements-
chefen.*

Jag ansluter mig till lantmäteristyrelsens förslag i förevarande del. Såsom lantmäteristyrelsen framhållit, skulle den nu ifrågasatta understödsverksamheten bliva av stor betydelse ur skiftessynpunkt, enär därigenom en lämplig delning vid skifte komme att underlättas. I detta hänseende må erinras, att vid skifte ej sällan torde inträffa, att inrösningsjorden ej blir fördelad på lämpligaste sätt till följd av de utgifter i form av odlingskostnad, som därigenom skulle åsamkas delägarna. Det förordade bidraget skulle komma att avsevärt minska dessa utgifter och på så sätt underlätta delningen. Ofta torde en önskvärd utflyttning å odlingsmark kunna underlättas, därest odlingslikviden nedbringades genom det nu ifrågasatta bidraget. Även den nya jorddelningslagens bestämmelser om vad vid skifte skall upp- tagas såsom odlingsmark torde kunna åberopas som motiv för att vid skifte låta statsbidrag utgå till odlingskostnaden.

Att såsom lantbruksstyrelsen berör anknyta ett statens understödjande av

odling vid skiften till de för enskildas odlingsverksamhet i allmänhet gällande regler synes knappast lämpligt. Bidrag i samband med skifte komme att ingå såsom ett led vid odlingslikviden förrättningsdelägarna emellan och härigenom innebära en uppmuntran och hjälp till hela skifteslaget vid den nyordning, som av skiftet påkallas. Även utan statsbidrag erhåller skiftesdelägare, som får odlingsmark på sin lott, gottgörelse för odlingen av meddelägarna i skiftet. Skulle sedermera den odlande erhålla bidrag av staten i vanlig ordning, erhöle han i viss mån dubbel gottgörelse för sitt arbete. Vidare må framhållas, att det anslag — anslaget till statsbidrag till nyodling och betesförbättring — varifrån understöd skulle kunna lämnas den odlande redan för närvarande är knappt tillmätt och endast i begränsad grad kan tillgodose de krav, som nu ställas på anslaget och som alltmera torde komma att växa. Såvida ej särskild prioritetställning lämnas odling i samband med skifte torde ej vid alla skiften dylikt odlingsbidrag kunna påräknas, och endast till begränsade belopp i den mån de utgå.

Med anledning av vad statskontoret yttrat därom, att utgifterna för den ifrågasatta understödsverksamheten säkerligen komme att bliva betungande, vill jag erinra om nyodlingsverksamhetens stora samhällliga betydelse särskilt under nu rådande förhållanden, som göra det till en angelägenhet av största vikt att inom landet söka bereda ökade utkomsttillfällen för befolkningen. Skulle de av lantmäteristyrelsen anförda, här nedan i samband med frågan om statsanslagets beräkning (sid. 36) återgivna siffrorna rörande omfattningen av den odlingsmark, som man väntar komma att årligen utläggas i samband med skiften, visa sig hållbara, synas de utgifter som skulle drabba statsverket genom ifrågavarande bidrag, icke komma att bliva i alltför hög grad betungande.

Vad angår frågan om de regler, som böra gälla för den förordade understödsverksamheten, synes ej lämpligt att, i likhet med vad förhållandet är beträffande statsbidrag till nyodling och betesförbättring å ofullständiga jordbruk, från rätt till bidrag av ifrågavarande slag utesluta jordbruk, där den odlade jorden överstiger en viss areal. I så fall skulle bidraget icke på sätt önskligt vore främja därmed avsett ändamål att vid skifte nedbringa odlingslikviden och underlätta en lämplig delning. Av samma skäl torde ej heller böra föreskrivas någon begränsning i fråga om den areal, till vars uppodling bidrag skulle få utgå. Såsom lantmäteristyrelsen anført, synes jorddelningslagens bestämmelser och lantmäteristyrelsens prövning av ansökan om odlingsbidrag innefatta garanti för, att bidrag ej kommer att utgå till mark, som ej är lämplig att odla. Vidkommande ifrågavarande bidrags storlek i förhållande till odlingskostnaden synes — på sätt lantmäteristyrelsen föreslagit och i likhet med vad gäller angående bidrag till nyodling och betesförbättring å ofullständiga jordbruk — bidraget böra uppgå till högst hälften av den beräknade kostnaden för odlingen, dock icke mer än till 250 kronor för hektar av den jord, som är avsedd att odlas till åker och 125 kronor för hektar av den jord, som är avsedd att användas till äng.

I anslutning till vad som gäller enligt reglerna för statsbidrag till nyodling och betesförbättring å ofullständiga jordbruk bör ej till odling av samma mark kunna utgå såväl bidrag till odlingskostnad i sammanhang med skifte som statsunderstöd av annat slag. Enligt nämnda regler är såsom förutsättning för beviljande av bidrag stadgat, att lån eller bidrag av allmänna medel icke i annan ordning beviljats för nyodlingen eller betesförbättringen. Ett motsvarande stadgande torde böra upptagas i blivande bestämmelser om bidrag till odlingskostnad i sammanhang med skifte.

Vad lantmäteristyrelsen föreslagit beträffande det sätt, varpå bidrag av ifrågavarande slag skulle tillgodokomma skiftesdelägarna, överensstämmer i huvudsak med i motsvarande hänseende gällande bestämmelser i fråga om statsbidrag till utflyttningskostnader och föranleder ej någon erinran från min sida.

Mot lantmäteristyrelsens förslag rörande ordningen för sökande, beviljande och utbetalande av ifrågavarande bidrag synes ej heller vara något att erinra, och biträder jag jämväl förslaget om föreskrivande av viss tid, inom vilken ansökan om såväl bidrag till odlingskostnad som bidrag till utflyttnings- och väganläggningskostnader skulle göras.

Övergångsbestämmelser.

Ändringarna i nu gällande bestämmelser hava till stor del föranletts av den nya jorddelningslagen, och torde statsbidrag enligt de föreslagna nya grunderna i anslutning härtill böra utgå allenast till förrättningar, som i dess helhet handlagts enligt bestämmelserna i berörda lag. Nämnda grunder skulle sålunda vinna tillämpning å förrättningar, som påbörjats efter den 31 december 1927. Å andra sidan synes bidrag enligt de nya grunderna böra utgå till alla efter den nya jorddelningslagens ikraftträdande påbörjade förrättningar och således även till sådana förrättningar, som avslutats före ingången av budgetåret 1928—1929. Rörande inverkan härav å för ändamålet erforderliga anslags storlek vill jag återkomma i det följande.

Sedan ärendet varit föremål för riksdagens prövning, torde det ankomma på Kungl. Maj:t att, i huvudsaklig överensstämmelse med vad ovan anförts, utfärda erforderliga författningsbestämmelser i ämnet.

Ansökning av byamän i Storkåge by om statsbidrag till iståndsättande av vägar i byn.

I detta sammanhang anhåller jag att få anmäla en av delägare i Storkåge bys skifteslag i skrivelse den 5 februari 1927 gjord, av lantmäteristyrelsen med utlåtande den 29 april 1927 överlämnad framställning om statsbidrag till iståndsättande av enskilda vägar i byn.

Enligt nu gällande bestämmelser om bidrag till väganläggningskostnader

i sammanhang med skifte, i vilka ändring nu ej ifrågasatts, utgår, såsom ovan nämnts, bidrag allenast till väganläggning, som beslutats vid skifte. Vidare är såsom villkor för bidrags beviljande stadgat, att väganläggningen skall vara föranledd av förrättningen och huvudsakligen påkallad för tillgodo-seende av ändamål, som avses med densamma.

Beträffande ifrågavarande skifteslags areal och antalet delägare däri samt handläggningen av förrättningen framgår följande av den utredning, som lantmäteristyrelsen förebragt i ärendet:

Skifteslaget, som är beläget 12 kilometer norr om Skellefteå vid Kågeälvens utlopp i Kågefjärden, omfattar en areal av 4,889 hektar och antalet delägare är 319. Skiftet påbörjades den 8 januari 1894. Avbrott i förrättningen förorsakades av uppkomna frågor om undantag av mark för allmänt behov och om skiftesantalet, vilka frågor fullföljdes till Kungl. Maj:t och avgjordes genom tre under åren 1904, 1910 och 1911 meddelade utslag. Förrättningen avslutades första gången under år 1913. I anledning av anförda besvär återförvisades förrättningen av Kungl. Maj:t för ny handläggning, som avslutades under år 1923. Besvär anfördes ånyo och av Kungl. Maj:t föreskrevs vissa ändringar, som vidtogos vid en under år 1926 avslutad handläggning av förrättningen. Även däröver anfördes besvär, som avgjordes av Kungl. Maj:t genom utslag den 7 februari 1927, i vilket föreskrevs vissa ändringar av utgående ersättningsbelopp. Förrättningen har sedermera blivit slutligen fastställd den 28 juni 1927.

I ovannämnda *skrivelse den 5 februari 1927* — vilken är ställd till länsstyrelsen i Västerbottens län, som överlämnat densamma till lantmäteristyrelsen, samt undertecknad av 112 personer — anfördes till stöd för framställningen i huvudsak följande:

Genom skiftet hade byn råkat i ekonomiskt nödläge och bekymret vore stort inom byalaget. Jordbruk, åbyggnader och gärdesgårdar hade genom skiftets försening råkat i lägervall. Skifteskostnaderna hade blivit synnerligen höga. En betydlig del av skiftesdelägarna kunde knappast betala odlings-, hävde- och flyttningskostnader för tillträdande skifteslotter utan riskerade att få gå ifrån desamma. Skifteslaget hade ålagts att med hjälp av det statsbidrag, som kunde erhållas, bygga nya vägar till de delägare, som skulle utflytta. Kostnaden därför komme att till största delen stanna å skifteslaget. Dessutom vore byalaget ålagt att förbättra och utlägga de förut brukade byvägarna, vilka på grund av osäkerheten om skiftesläggningen fått till stor del förfalla. Dessa gamla byvägar hade en längd av c:a 12,000 meter, och kostnaden för deras nödortftiga förbättring bleve lägst 2 kronor per meter eller 24,000 kronor. Då nämnda vägar på grund av gällande bestämmelser ej kunnat intagas i kostnadsberäkningen för skiftet såsom nya vägar, kunde något statsbidrag ej erhållas för desamma.

För att jordbruket efter den långa väntan på skiftets avslutande skulle komma i gång inom byn vore det av högsta vikt att nödiga vägar funnes till varje ägolott, men då medel saknades, kunde detta ej åstadkommas. Stora möjligheter förefunnes att, sedan ordnade förhållanden inträtt, varje lott i byn skulle föda sin man.

På grund av det anförda hemställdes om högsta möjliga statsbidrag för sistnämnda vägars sättande i brukbart skick.

På skrivelsen har *distriktslantmätaren G. A. Snellman*, som handlagt förrättningen, tecknat, att de däri åberopade omständigheterna voro riktiga och att Snellman tillstyrkte framställningen.

Sedermera har Snellman i ett till länsstyrelsen i Västerbottens län den 26 mars 1927 avgivet utlåtande över framställningen ytterligare anfört i huvudsak följande:

Delägarnas utgifter för skiftet hade varit mycket stora. I runt tal sammanlagt 202,400 kronor hade utlagts i kostnader för gode män, sammanträden med ägodelningsrätt och hantlangning samt till arvode åt förrättningsmännen. Ståndskogsersättning komme att utgå med säkerligen 2,000 kronor. Rörande nyanläggning av vägar och broar hade vid skiftet upprättats kostnadsförslag, slutande å 50,000 kronor, varav högst hälften kunde erhållas av staten. Därtill komme odlingsersättning, uppgående till omkring 108,000 kronor, samt husflyttningskostnader till belopp av ungefär 308,000 kronor, av vilka sistnämnda kostnader dock hälften kunde bestridas genom statsbidrag.

Även i andra hänseenden vållade skiftet delägarna nya utgifter. Under den långa tid detsamma pågått hade nämligen hus och gärdesgårdar fått förfalla samt rådiken fått igenväxa med skog. Framför allt hade vägarna endast nödortfigt underhållits och voro nu synnerligen svårframkomliga samt måste grundligt repareras. Hela sträckan av de gamla vägar, som nödvändigtvis måste iståndsättas för att de utflyttande skulle komma fram till sina nya boplatser, utgjorde omkring 12 kilometer. Kostnaden för iståndsättandet beräknades till 2 kronor per längdmeter eller 24,000 kronor, vilket Snellman icke ansåge vara för högt tilltaget.

Storkåge by hade de allra bästa förutsättningar att bliva en framstående jordbruksby till följd av den goda tillgången på utmärkt odlingsmark, vid laga skiftet upptagen till cirka 500 hektar. Men på grund av de stora utgifterna för skiftet och delägarnas i de flesta fall ringa ekonomiska bärkraft erfordrades kraftigt stöd för att delägarna skulle komma igång med odlingarna samt framkomliga vägar till de nya tomterna och odlingsområdena. Snellman ville därför på det kraftigaste tillstyrka största möjliga anslag eller billiga amorteringslån eller kanske helst bådadera för de gamla vägnas iståndsättande.

Lantmäteristyrelsen har i sitt förenämnda utlåtande gjort i huvudsak följande uttalande:

Den tid, som åtgått för genomförande av laga skiftet i Storkåge, hade tyvärr genom flera samverkande omständigheter blivit alltför lång, och det vore uppenbart, att delägarna därigenom blivit i särskilt hög grad betungade. Vid arbetena för byns nya iståndsättande vore det givetvis av största vikt, att byns vägar vore i gott skick, ty detta utgjorde en av förutsättningarna för ett någorlunda snabbt och ekonomiskt möjligt genomförande av den förestående stora omdaning. Att vägarna under det långvariga skiftet kommit att till stor del förfalla, torde knappast kunnat undvikas. Lantmäteristyrelsen ansåge därför, att den gjorda framställningen måste anses vara synnerligen behjärtansvärd. De vägar, om vilka nu vore fråga, funnos före skiftet, och hade således icke beslutats vid detsamma. De föllo därför icke direkt under bestämmelserna om statsbidrag till väganläggningar i sammanhang med skiften. Det syntes emellertid lantmäteristyrelsen, som om i detta fall ett undantag skulle kunna göras och delägarna beredas möj-

lighet att för vägarnas iståndsättande erhålla bidrag av anslaget för väganläggningar vid laga skifte. Ett dylikt undantag skulle innebära ett avsteg endast från författningens ordalydelse ej från dess syftemål, enär kostnaden finge anses vara en direkt följd av skiftet och särskilt av att dettas genomförande krävt så exceptionellt lång tid. Ett avhjälpande av vägarnas bristfälligheter måste även anses vara i hög grad påkallat för tillgodoseende av de ändamål, som avsetts med skiftet. Att i annan form eller av annat slag erhålla bidrag till vägarnas iståndsättande torde vara uteslutet. Då styrelsen sålunda funne sig böra förorda, att ett formellt undantag gjordes från ovannämnda bestämmelser, ville styrelsen framhålla, att här måste anses föreligga ett undantagsfall och att liknande förhållanden knappast förekommit hittills eller kunde väntas förekomma vid liknande förrättningar. För beviljande av ett anslag syntes böra meddelas samma föreskrifter, som gällde för beviljande av bidrag till vid laga skifte beslutade väganläggningar.

På grund av vad lantmäteristyrelsen sålunda anfört hemställde lantmäteristyrelsen, att Kungl. Maj:t ville medgiva styrelsen att av anslaget till bidrag till utflyttnings- och väganläggningskostnader i sammanhang med skiften och hemmansklyvningar till Storkåge byamän för iståndsättande av befintliga byvägar utbetala ett bidrag av högst 12,000 kronor under villkor, att plan för arbetet med uppskattning av kostnaderna upprättades av vederbörande distriktslantmätare och att bidraget utbetalades, sedan genom intyg av distriktslantmätaren styrkts, att arbetet blivit utfört i enlighet med den uppgjorda planen.

Statskontoret, som den 7 maj 1927 avgivit infortrat utlåtande i ärendet, anför i huvudsak följande:

Av utredningen syntes framgå, att vissa billighetsskäl talade för att understöd av statsmedel bereddes byamännen för iståndsättandet av ifrågavarande vägar, och statskontoret hade icke funnit anledning till erinran vare sig beträffande det av lantmäteristyrelsen föreslagna beloppet eller i fråga om de villkor för beloppets utbetalande, som av styrelsen förordats. För bidragets utanordnande från det av lantmäteristyrelsen omförmälda riksstatsanslaget syntes emellertid, även om detta lämpligen borde anlitas för ändamålet, erfordras riksdagens medgivande, enär de förutsättningar, som stadgats för beviljande av bidrag från berörda anslag, ej föreläge uti ifrågavarande fall.

Länsstyrelsen i Västerbottens län erinrar i infortrat utlåtande den 13 juni 1927, att ifrågavarande kostnader syntes vara fullt likartade med dem, som uppstode för byggandet av vid skifte beslutade nya vägar, samt tillstyrker, att bidrag av statsmedel beviljas byamännen efter samma grunder, som gälla beträffande vägar av nyssnämnda slag.

Såsom i ärendet erinrats, kan enligt gällande bestämmelser om statsbidrag till väganläggningskostnader i sammanhang med skiften statsbidrag ej utgå till iståndsättande av ifrågavarande vägar, vilka ej beslutats vid skiftet inom Storkåge by utan funnits redan före detsamma. Av skäl, som lantmäteristyrelsen anfört, synes emellertid ifrågavarande framställning vara

*Departement-
chefen.*

synnerligen beaktansvärd. Jag vill därför förorda att statsbidrag till vägar-
nas iståndsättande tilldelas byamännen. Därav synes ej vara att befara
några ekonomiska konsekvenser för framtiden, enär, på sätt lantmäteristyrel-
sen framhållit, likartade förhållanden knappast torde kunna väntas upp-
komma i andra fall.

Vad angår bidragets storlek synes detsamma i enlighet med lantmäteri-
styrelsens förslag böra bestämmas till högst 12,000 kronor. Mot de av lant-
mäteristyrelsen föreslagna villkoren för bidragets utbetalande har jag intet
att erinra, därvid jag emellertid vill framhålla, att bidraget ej bör utgå
med högre belopp än hälften av den kostnad, vartill lantmäteristyrelsen
finner vägar-
nas iståndsättande böra uppskattas. Bidraget torde, såsom lant-
mäteristyrelsen förordat, lämpligen kunna utanordnas från samma anslag,
varifrån bidrag utgår till kostnaderna för anläggning av vid skifte beslutade
vägar.

Anslagsbehovet.

Till utredning angående behovet av anslag för de ändamål, varom nu är
fråga, har *lantmäteristyrelsen* i sin skrivelse den 4 november 1927 till en
början åberopat en av styrelsen uppgjord sammanställning angående stor-
leken av dels de för budgetperioderna under tiden den 1 januari 1921
—30 juni 1927 upptagna anslag för bidrag till lantmåteriförrättningar dels
ock de belopp, som under nämnda tid utanordnats från dessa anslag. Be-
rörda sammanställning är av följande lydelse:

Budgetår	Avsöndringar och ägo- styckningar			Laga skiften, hemmans- klyvningar m. m.			S u m m a		
	Bidrag		Antal fastig- heter	Bidrag		Antal fastig- heter	Bidrag		Antal fastig- heter
	Anslag enl. staten kronor	Utbetal- ningar kronor		Anslag enl. staten kronor	Utbetal- ningar kronor		Anslag enl. staten kronor	Utbetal- ningar kronor	
1921	50,000	987	59	150,000	25,102	272	200,000	26,089	331
1922	50,000	13,427	541	150,000	11,519	141	200,000	24,946	682
¹ / ₁ — ³⁰ / ₆ 1923	10,000	20,800	790	75,000	1,313	26	85,000	22,113	816
1923—1924	40,000	41,089	1,519	50,000	83,932	826	90,000	125,021	2,345
1924—1925	40,000	43,383	1,635	50,000	77,727	1,067	90,000	121,110	2,702
1925—1926	40,000	45,691	1,653	50,000	102,802	1,066	90,000	148,493	2,719
1926—1927	40,000	46,011	1,652	75,000	92,014	899	115,000	138,025	2,551

Budgetår	Anslag enl. staten till utflyttningar och väganläggningar kronor	Utflyttningar		Väganläggningar		Summa utbetalda bidrag kronor
		Utbetalda bidrag kronor	Antal fastigheter	Utbetalda bidrag kronor	Antal förrättningar	
1921	100,000	22,832	33	7,003	1	29,835
1922	100,000	51,824	58	20,179	4	72,003
$\frac{1}{4}$ — ⁸⁰ 1923	50,000	31,491	37	359	1	31,850
1923—1924	100,000	172,712	176	77,047	40	249,759
1924—1925	100,000	273,200	302	28,900	37	302,100
1925—1926	200,000	347,556	611	79,201	74	426,757
1926—1927	200,000	357,029	226	106,031	45	463,060

Lantmäteristyrelsen anför vidare:

Av sammanställningen framginge, att under senare år betydliga överskridanden skett å anslagen. Särskilt gällde detta anslaget till utflyttningar och väganläggningar. Emellertid berodde överskridandena i sistnämnda fall till stor del därpå, att under dessa år bidrag utanordnats till två särskilt stora laga skiften.

Det syntes sålunda som om — bortsett från enstaka mera sällan förekommande skiften av den omfattning, som de båda ovanberörda skiftena haft — anslaget till utflyttningar och väganläggningar kunde beräknas till 250,000 kronor och anslaget till skiften m. m. till 90,000 kronor med nu gällande bestämmelser angående villkor för statsbidrag till lantmåteriförrättningar.

Beträffande anslaget till jordavsöndringar och ägostyckningar förmärktes visserligen en alljämt stigande tendens i fråga om de utanordnade bidragen från detta anslag, men de överskridanden, som förekommit, voro dock ej så betydande, att därav nödvändiggjordes en höjning för närvarande av anslaget under i övrigt oförändrade förutsättningar.

Under förutsättning att de av styrelsen ovan framlagda förslagen om ändrade villkor för statsbidrags utgående bifölles, torde i staten böra upptagas endast två särskilda anslag för ifrågavarande ändamål, nämligen dels ett för statsbidrag till de direkta förrättningskostnaderna vid lantmåteriförrättningar, vilket anslag lämpligen syntes kunna upptagas under benämningen »bidrag till jorddelningsförrättningar», och dels ett anslag för »bidrag till utflyttnings-, väganläggnings- och odlingskostnader i sammanhang med skiften». Lantmäteristyrelsen förutsatte emellertid därvid, att bidrag till förrättningar, verkställda enligt före den 1 januari 1928 gällande jorddelningslagstiftning, även finge utgå från nämnda anslag, ehuru efter de i nu gällande kungörelse om statsbidrag stadgade grunder.

I fråga om bidrag till avstyckningsförrättningar enligt nya jorddelningslagen torde kunna beräknas, att kostnaderna bleve ungefär desamma, som nu vore fallet beträffande bidrag till jordavsöndringar och ägostyckningar. Visserligen bleve själva förrättningskostnaden för en avstyckning högre än för en avsöndring (varemot totalkostnaden för sakägarna med hänsyn till deras befrielse från vissa andra utgifter knappast torde ökas), men på grund av de upptagna strängare kontrollbestämmelserna i fråga om sökandes behov

av understöd torde någon väsentlig ökning av kostnaderna för statsbidrag till detta slag av förrättningar icke vara att vänta.

Enligt lantmäteristyrelsens förslag skulle för framtiden statsbidrag till skiften kunna utgå med hela beloppet av förrättningskostnaderna i stället för såsom för närvarande med hälften. Styrelsen hade ovan beräknat anslaget till här ifrågakarande förrättningar med nu gällande bestämmelser till 90,000 kronor, och borde anslaget med hänsyn till de föreslagna ändrade bestämmelserna sålunda höjas till det dubbla. Emellertid syntes nyssberörda strängare kontrollbestämmelser i fråga om sökandes behov av understöd komma att verka återhållande, så att bidrag ej i samma utsträckning som nu komme att utgå och i många fall endast med en del av kostnadsbeloppet. Anslaget torde därför tillsvidare kunna beräknas till 150,000 kronor.

Sammanlagda anslagsbehovet för »bidrag till jorddelningsförrättningar» syntes därför kunna begränsas till 190,000 kronor.

Uti lantmäteristyrelsens förslag hade inga ändringar upptagits beträffande bidragen till utflyttning och väganläggning. Styrelsen hade ovan beräknat kostnaderna för dessa bidrag med nu gällande grunder till 250,000 kronor. Bortsett från kostnaderna för enstaka, mera omfattande skiftesförrättningar sådana som de ovannämnda skiftena. Under budgetåret 1928—1929 kunde emellertid ansökningar väntas om bidrag till utflyttning och väganläggning i samband med det omfattande skiftet å Storkåge by i Västerbottens län. Styrelsen hölle därför före, att ifrågakarande anslag för nämnda budgetår borde beräknas till 300,000 kronor.

Beträffande det av styrelsen framlagda förslaget om statsbidrag till odlingskostnader i sammanhang med skiften vore synnerligen svårt att med någon säkerhet beräkna de kostnader, som förslaget realiserande för framtiden skulle medföra. De bestämmelser, som i nya jorddelningslagen meddelats angående upptagande av odlingsmark vid skiften, komme nämligen säkerligen att medföra en avsevärd reduktion av sådan marks redovisning i förhållande till tidigare använd praxis. I många fall torde hittills såsom odlingsmark hava upptagits även stora arealer, som hädanefter komme att vid skiften redovisas såsom avrösningsjord. Den statistik, som funnes rörande vid skiften och hemmansklyvningar upptagen odlingsmark, måste därför anses oanvändbar för beräkning av den odlingsmark, som per år kunde komma att uppodlas efter skiftes fastställande. Under åren 1921—1925 hade exempelvis i medeltal vid avslutade skiften och hemmansklyvningar upptagits såsom odlingsmark en areal av 4,248 hektar inom de fem norrländska länen och i övriga län en areal av sammanlagt 1,259 hektar. Den sammanlagda arealen av åker och äng vid samma förrättningar utgjorde i medeltal 9,130 hektar inom de fem norrländska länen och 13,458 hektar inom övriga län. Ehuru givetvis inverkan av nya jorddelningslagens bestämmelser på upptagandet av odlingsmark vore svår att bestämma, ansåge styrelsen dock föga troligt, att i medeltal per år nyodlingar i samband med skiften kunde tänkas genomförda till större omfattning än högst 1,000 hektar. Kostnaden för statsbidrag skulle alltså under förutsättning av att odlingen skedde till åker uppgå till högst 250,000 kronor per år, efter de av styrelsen föreslagna grunderna för dylikt bidrag. Då bidrag endast skulle utgå till odlingskostnad vid skiften, verkställda enligt nya jorddelningslagen, komme givetvis under de första åren endast mindre belopp att utgå. Med utgångspunkt från styrelsens antagande, att per år vid skiften komme att upptagas odlingsmark med en areal av högst 1,000 hektar och uppodlingen av denna mark fördelas på tio år, skulle kostnaden för statsbidrag beräknas till 25,000

kronor under första året och därefter ökas med samma belopp årligen för att efter tio år uppgå till 250,000 kronor per år. Vanskligheten i beräkningarna voro emellertid stor, och först småningom torde genom statistik över verkställda skiften enligt nya jorddelningslagen en säker grund kunna erhållas för bedömande av anslagsbehovet. Under budgetåret 1928—1929 torde, då jorddelningslagen trädde i kraft med ingången av år 1928, knappast några ansökningar om bidrag till *utförda* nyodlingar kunna hinna inkomma eller åtminstone icke i sådan omfattning, att ett särskilt belopp behövde beräknas utöver vad ovan redan angivits för bidrag till utflyttningar och väganläggningar.

Statskontoret har i denna del av ärendet anfört följande.

Statskontoret hade intet att erinra mot, att bidragen till samtliga slag av jorddelningsförrättningar finge utgå från ett gemensamt anslag. Detta anslag syntes dock med hänsyn till beloppet av de tre senaste budgetårens utgifter av ifrågavarande slag och i betraktande av de, enligt vad statskontoret tillstyrkt, nytillkommande utgifterna för sakkunniga och för gode män böra fastställas till åtminstone 140,000 kronor. Vid bifall till allt vad lantmäteristyrelsen föreslagit i fråga om statsbidrag till kostnader för jorddelningsförrättningar tillkomme bidrag till ägoutbyten samt ytterligare bidrag till skiftesförrättningar och till kostnader för gode män; och syntes anslaget i sådant fall böra bestämmas till lägst 200,000 kronor.

Mot det föreslagna beloppet av anslaget till utflyttnings- med flera kostnader hade statskontoret icke funnit anledning till erinran.

Intet syntes vara att erinra mot, att de nuvarande ordinarie förslagsanslagen till jordavsöndringar och ägostyckningar samt till skiften, hemmansklyvningar och rågångsförrättningar uteslutas ur riksstaten och att däri i stället uppföres ett ordinarie förslagsanslag med benämning »bidrag till jorddelningsförrättningar». De nuvarande båda anslagen tillgodose ändamål uppkomna av samma grund, och någon olägenhet av deras sammanförande till ett anslag synes ej kunna uppstå. I överensstämmelse med lantmäteristyrelsens förslag torde vidare från anslaget till utflyttnings- och väganläggningskostnader i sammanhang med skiften och hemmansklyvningar böra utgå av mig förordade bidrag till odlingskostnader. I anslutning härtill torde anslagets benämning lämpligen böra ändras till »bidrag till utflyttnings-, väganläggnings- och odlingskostnader i sammanhang med skiften».

Beträffande därefter de belopp, som må vara erforderliga för nästa statsregleringsperiod, läser anslaget till jorddelningsförrättningar även efter de förändringar beträffande grunderna för statsbidrags utgående, som av mig förordats, kunna upptagas till omförmälda av mig i statsverkspropositionen beräknade belopp, 125,000 kronor. De av mig förordade höjningarna av bidragen till förrättningar enligt den nya jorddelningslagen torde nämligen ej i högre grad öka medelsbehovet för budgetåret 1928—1929. Med hänsyn till att lagen trätt i kraft först den 1 januari 1928, läser knappast vara att förvänta, att något avsevärdare antal ansökningar om

*Departements-
chefen.*

bidrag till större förrättningar verkställda enligt samma lag kunna bliva prövade under budgetåret 1928—1929.

Vidkommande anslaget till bidrag till utflyttnings-, väganläggnings- och odlingskostnader i sammanhang med skiften synes lantmäteristyrelsens, av statskontoret utan erinran lämnade beräkning av detta anslags storlek för nästkommande budgetår böra godtagas och detsamma sålunda, på sätt jämväl beräknats i statsverkspropositionen, upptagas till 300,000 kronor. Från detta anslag torde, såsom ovan berörts, lämpligen böra utgå det av mig förordade bidraget å högst 12,000 kronor till iståndsättande av vissa vägar inom Storkåge bys skifteslag. Av denna anledning torde dock någon höjning av anslaget ej behöva vidtagas.

I vad mån förhöjning av ifrågavarande anslag, särskilt på grund av de skärpta krav, som genom de av mig föreslagna ändrade bestämmelserna skulle komma att ställas på anslagen, må bliva erforderlig för framtiden torde ej för närvarande kunna med större säkerhet bedömas. Vanskligt synes isynnerhet att avgöra, i vilken omfattning bidrag till odlingskostnader i sammanhang med skiften kan komma att utgå. Först sedan erfarenhet härutinnan under några år vunnits, torde mera säkra beräkningar av anslagsbehovet för detta ändamål kunna göras.

Enär efter ingången av budgetåret 1928—1929 bidrag till äldre lantmäteriförrättningar fortfarande skulle beviljas enligt nu gällande statsbidragsbestämmelser, torde samtliga bidrag till förrättningar avseende jordavsöndringar, ägostyckningar, skiften, hemmansklyvningar och rågångsförrättningar böra utanordnas från det nya anslaget till bidrag till jorddelningsförrättningar, under det att bidrag till utflyttnings- och väganläggningskostnader i sammanhang med skiften och hemmansklyvningar böra utgå från anslaget till bidrag till utflyttnings-, väganläggnings- och odlingskostnader i sammanhang med skiften.

Departementschefens hemställan.

På grund av vad ovan anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) med uteslutande ur riksstaten av de däri upptagna ordinarie förslagsanslagen till bidrag till jordavsöndringar och ägostyckningar samt till bidrag till skiften, hemmansklyvningar och rågångsförrättningar under benämning bidrag till jorddelningsförrättningar uppföra ett *ordinarie förslagsanslag* av kronor 125,000, att utgå i huvudsaklig överensstämmelse med av mig förordade grunder;

b) med uteslutande ur riksstaten av det däri upptagna ordinarie förslagsanslaget till bidrag till utflyttnings- och väganläggningskostnader i sammanhang med skiften och hemmansklyvningar under benämning bidrag till

utflyttnings-, väganläggnings- och odlingskostnader i sammanhang med skiften uppföra ett *ordinarie förslagsanslag* av kronor 300,000, att utgå i huvudsaklig överensstämmelse med av mig förordade grunder;

c) medgiva, att lantmäteristyrelsen må av sistnämnda anslag till Storkåge byamän för iståndsättande av befintliga byvägar utbetala bidrag, motsvarande högst hälften av den kostnad, vartill lantmäteristyrelsen finner iståndsättandet böra uppskattas, dock ej högre bidrag än 12,000 kronor samt, under villkor i övrigt, att plan för arbetet med uppskattning av kostnaderna upprättas av vederbörande lantmätare och att genom intyg av lantmätaren styrkes, att arbetet blivit utfört i enlighet med den uppgjorda planen.

Till denna av statsrådet övriga ledamöter biträdda hemställan finner Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten gott lämna bifall samt förordnar, att proposition i ämnet av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:
Rune Thygesen.

Bilaga A.

(Jfr sid. 3.)

Av lantmäteristyrelsen upprättat förslag till kungörelse angående villkor för erhållande av statsbidrag till lantmäteriförrättningar.

Härigenom förordnas, att följande allmänna villkor och bestämmelser skola tillsvidare gälla för erhållande av bidrag från de av riksdagen till understöd av jorddelningsväsendet m. m. anvisade medel.

Bidrag till jorddelningsförrättningar.

1 §.

1 mom. Den, som genom upplåtelseavtal förvärvat område, vilket efter den 1 januari 1928 utbrutits genom avstyckning enligt lagen den 18 juni 1926 om delning av jord å landet, så ock delägare i område, som efter den 1 januari 1928 undergått skifte, ägoutbyte eller gränsbestämning enligt samma lag, må åtnjuta bidrag till bestridande av kostnaderna för förrättningen under följande allmänna eller för särskilt fall angivna förutsättningar.

A. Allmänna villkor:

- a) att sökanden är enskild person:
- b) att de sökanden åliggande kostnaderna för förrättningen måste anses för honom betungande i förhållande till hans ekonomiska ställning; och
- c) att förrättningen ej skett i uppenbart spekulationssyfte.

B. Särskilda villkor.**I. Där fråga är om skifte eller ägoutbyte:**

a) att förrättningen avsett åstadkommande av bättre indelning av jorden för rationellt jordbruk, uppdelning i flera brukningsdelar, åstadkommande av småbruk eller beredande av ökade odlingsmöjligheter, ävensom att i sökandens fastighet eller ägolott ingår inrösningsjord till den omfattning, att jordbruk kan bedrivas därå;

b) att sökanden är boende inom den socken, där fastigheten eller ägolotten är belägen, eller, för den händelse han är boende inom annan socken, brukar fastigheten eller ägolotten tillsammans med fastighet i sistnämnda socken.

II. Där fråga är om avstyckning:

att sådana förhållanden äro för handen, som ovan under I a sägs, eller ock att förrättningen avsett åstadkommande av eget hem.

III. Där fråga är om rågångs- eller annan gränsbestämningsförrättning:

a) att sökanden är boende inom den socken, där fastigheten eller ägolotten är belägen, eller, för den händelse han är boende inom annan socken, brukar fastighet eller ägolott tillsammans med fastighet i sistnämnda socken;

b) att sökanden icke påkallat förrättningen utan att anledning därtill förelegat.

Bidrag, som nu sägs, må utgå med belopp, motsvarande högst vad på fastigheten eller ägolotten i fråga belöper av dels det lantmätaren för förrättningen enligt gällande lantmäteritaxa tillkommande arvode, inberäknat lösen för karta och handlingar, dels den ersättning, som utbetalats till särskilt, på grund av stadgandet i 2 kap. 2 § av ovannämnda lag vid förrättningen tillkallat sakkunnigt biträde.

Häruöver må bidrag utgå till kostnader för gode mäns biträde vid förrättning, där sådant anses påkallat av särskilda omständigheter och ifrågasvarande kostnader uppgå till högre belopp än som motsvarar i nästföregående stycke angivna förrättningsarvode. Bidrag bör härvid såsom regel utgå endast med belopp, motsvarande den del av kostnaden, som överskjuter beloppet av förrättningsarvodet.

2 mom. Utan hinder av de i 1 mom. angivna särskilda villkor och bestämmelser må inom Jukkasjärvi och Karesuando socknar av Norrbottens län bidrag, varom i nämnda moment sägs, tilldelas inom socknen boende ägare eller innehavare av ägolott, som efter den 1 januari 1928 undergått sådant laga skifte, som avses i 1 kap. 2 § under 1. av ovannämnda lag, dock att bidrag icke utgår till bolag.

Uppgår dylikt bidrag icke till det belopp, som på sökandens ägolott skulle belöpa, därest ett bidrag av 1 krona för varje hektar inrösningsjord och 75 öre för varje hektar annan mark, som ingått i skiftet, bleve fördelat å hela skifteslaget efter enahanda grund som skifteskostnaderna, må bidraget höjas till det belopp, som enligt sådan beräkning skulle erhållas.

2 §.

Den, som önskar komma i åtnjutande av bidrag, som i 1 § avses, har att, inom två år efter det förrättningen blivit fastställd, därom till överlantmätaren i länet ingiva till lantmäteristyrelsen ställd ansökning. Dylik ansökning skall åtföljas av dels handlingar till styrkande av sökandens rätt till den fastighet eller ägolott, för vilken sökanden ålagts att deltaga i förrättningskostnader, dels skriftlig på heder och samvete av sökanden avgiven uppgift å hans förmögenhetsvillkor och storleken av den familj, han har att underhålla. Nämnda uppgift skall vara styrkt av vederbörande lantmätare, landsfiskal, ordförande i kommunalnämnd, nämndeman, ägodelningsnämndeman eller god man vid lantmäteriförrättningar.

3 §.

Har ansökning, som i 2 § avses, inkommit till överlantmätaren, skall denne från vederbörande lantmätare införskaffa dels uppgift angående be-

Bihang till riksdagens protokoll 1928. 1 saml. 110 häft. (Nr 133.)

loppet av det lantmätaren och vid förrättningen tillkallad sakkunnig tillkommande arvode för förrättningen, inberäknat lösen för karta och handlingar, som det åligger sökanden att gälda, dels utredning rörande å fastigheten eller ägolotten belöpande ersättning i övrigt till förrättningsmannen samt kostnader för hantlangning, likvider, flyttning av hägnader, omläggning av diken och dylikt, dels utlåtande särskilt med hänsyn till de i 1 § stadgade villkor rörande sökandens begäran och beloppet av det bidrag, som anses böra ifrågakomma, dels ock konceptakten, därest icke denna redan förut på grund av annan föreskrift inkommit till överlantmätaren.

4 §.

Därest före förrättningens avslutande till lantmätaren ingives ansökan, varom i 2 § sägs, samt sådana uppgifter och intyg, som i samma paragraf omförmälas, åtfölja ansökningen eller kunna av lantmätaren meddelas, åligger det denna att, sedan förrättningen fastställts, till överlantmätaren ofördröjligen insända ansökningen med tillhörande handlingar jämte uppgifter och utredning, i den mån sådan erfordras, ävensom utlåtande och konceptakt, om vilka i 3 § sägs.

5 §.

Överlantmätaren åligger att till lantmäteristyrelsen översända ansökningen jämte eget yttrande, och tillkommer det lantmäteristyrelsen att enligt den i 1 § stadgade grund pröva om och till vilket belopp bidrag skall utgå samt utbetala detsamma till vederbörande utan kostnad för denne.

6 §.

Delägare i skifteslag, som omfattar mer än 1,000 hektar, må, sedan mätning, gradering och uträkning skett, hävdeförteckning upprättats samt delningsgrunden blivit bestämd, kunna tilldelas förskott med högst hälften av vad enligt bestämmelserna i 1 § må utgå.

Rörande vad den, som önskar komma i åtnjutande av denna förmån, har att iakttaga, samt rörande lantmätarens, överlantmätarens och lantmäteristyrelsens åliggande vid behandlingen av sådan fråga skola i 2—5 §§ meddelade bestämmelser i tillämpliga delar lända till efterrättelse.

**Bidrag till utflyttnings-, väganläggnings- och odlingskostnader
i sammanhang med skiften.**

7 §.

Till bestridande av de kostnader, som äro förenade med utflyttning, väganläggning eller odling av mark, som vid skifte enligt ovannämnda lag upptagits såsom odlingsmark, må utgå bidrag med belopp, motsvarande högst hälften av den kostnad, vartill åtgärdens verkställande vid förrätt-

ningen blivit av förrättningsmännen uppskattad, dock att bidrag till odlingskostnad icke må utgå med mer än högst 250 kronor för hektar av den jord, som är avsedd att odlas till åker, och med högst 125 kronor för hektar av den jord, som är avsedd att odlas till äng.

Bidrag till utflyttning och väganläggning, som i denna paragraf avses, må dock ej utgå, med mindre förrättningsmännen prövat utflyttningen vara erforderlig för beredande av lämplig jorddelning eller väganläggningen vara föranledd av förrättningen och huvudsakligen påkallad för tillgodoseende av ändamål, som med densamma avses.

Åstundar delägare att, innan jorddelningsförrättning avslutas, erhålla visshet, huruvida uppskattningen av de i denna paragraf omförmälda kostnader kan komma att godkännas såsom grundval för bestämmande av beloppet av utgående statsbidrag, har han att vid uppskattningens företagande hos förrättningslantmätaren begära denna frågas prövning; skolande i sådant fall förrättningshandlingarna omedelbart av lantmätaren insändas till överlantmätaren, som har att med eget yttrande överlämna ärendet till lantmäteristyrelsen.

8 §.

1 mom. Bidrag till utflyttning uppbäres och kvitteras av utflyttande delägare. Denne äger att tillgodonjuta en tjugondel av det på hans fastighet eller ägolott belöpande understödet såsom särskild vedergällning för det besvär, som är förenat med utflyttningen. Den övriga delen av bidraget tillgodokommer alla i utflyttningskostnaden deltagande delägare på det sätt, att avräkning därför sker å hela den utflyttningskostnad, som för den utflyttande blivit bestämd, vadan endast återstoden av samma kostnad fördelas till gäldande av delägarna.

2 mom. Bidrag till väganläggning uppbäres och kvitteras av den, som vid förrättningen därtill utsetts.

3 mom. Bidrag till odlingskostnad tillgodokommer alla i skiftet deltagande delägare efter samma grund, som deras skyldighet att delta i odlingskostnaden, på det sätt, att avräkning därför sker å hela den odlingskostnad, som vid förrättningen blivit för viss fastighet eller ägolott bestämd, vadan endast återstoden av samma kostnad fördelas till gäldande av delägarna. Bidrag till odlingskostnad uppbäres och kvitteras av den delägare, som fått sig odlingsmarken tillagd.

9 §.

Den, som önskar komma i åtnjutande av bidrag, som i 8 § avses, har att därom, sedan förrättningen blivit fastställd, till överlantmätaren i länet ingiva till lantmäteristyrelsen ställd ansökning. Sådan ansökning skall för att kunna upptagas till prövning hava inkommit beträffande bidrag till ut-

flyttning och väganläggning inom fem år och beträffande odling inom tio år efter det förrättningen blivit fastställd.

Vid ansökning om bidrag till utflyttning eller odling skola fogas intyg dels av lantmätare, landsfiskal, kommunalnämndens ordförande, nämndeman, ägodelningsnämndeman eller god man vid lantmäteriförrättningar, att sökanden innehar den fastighet eller ägolott, för vilken bidrag begäres, och dels av lantmätaren i distriktet, att utflyttningen eller odlingen verkställts eller, beträffande utflyttning, att sökandens ägolott försetts med ny åbyggnad eller annan dylik anläggning huvudsakligen svarande mot vad som skolat flyttas.

Vid ansökningen om bidrag till väganläggning skall fogas intyg av lantmätaren i distriktet, att anläggningen utförts i huvudsaklig överensstämmelse med den vid förrättningen uppgjorda planen.

Överstiger kostnaderna för utflyttning, väganläggning eller odling icke 1,000 kronor, må intyg, som enligt nästföregående båda stycken skall utfärdas av lantmätare, även kunna utfärdas av landsfiskal, kommunalnämndens ordförande, nämndeman, ägodelningsnämndeman eller god man vid lantmäteriförrättningar.

10 §.

Det åligger överlantmätaren att, sedan han från lantmätaren införskaffat konceptakten, därest icke denna redan förut på grund av annan föreskrift inkommit till honom, till lantmäteristyrelsen översända ansökningen jämte eget yttrande och de utdrag ur konceptakten, som må vara erforderliga för ärendets bedömande.

Lantmäteristyrelsen tillkommer att enligt den i 7 § stadgade grund bestämma, huruvida och med vilket belopp bidrag må utgå samt att utbetala beloppet till vederbörande utan kostnad för denne.

11 §.

Uppgår statsbidrag till utflyttning eller väganläggning, som i 7 § avses, till 2,000 kronor eller därutöver, må en tredjedel av bidraget av lantmäteristyrelsen utbetalas i förskott, så snart vederbörande sakägare med intyg av lantmätare, landsfiskal, kommunalnämndens ordförande, nämndeman, ägodelningsnämndeman eller god man vid lantmäteriförrättningar hos styrelsen styrker, att arbetet är påbörjat.

12 §.

Uppgår statsbidrag till odlingskostnad, som i 7 § avses, till 500 kronor eller därutöver, må bidraget, därest delägares ekonomiska förhållanden det påkallar, av lantmäteristyrelsen utbetalas, allt eftersom odlingen fortskrider, så snart vederbörande sakägare med intyg av lantmätare, landsfiskal, kom-

munalnämndens ordförande, nämndeman, ägodelningsnämndeman eller godman vid lantmäteriförrättningar hos styrelsen styrker, att viss del av odlingen verkställts. Utbetalning, som här avses, må dock icke ske i mindre poster än som motsvara bidrag till odling av en hektar.

Denna kungörelse träder i kraft den 1 juli 1928, vid vilken tidpunkt kungörelsen den 22 december 1927 (nr 478) angående villkor för erhållande av statsbidrag till avstyckningsförrättningar skall upphöra att gälla.